

รายงาน
ของ
คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านการเมือง
สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

เรื่อง “ข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ”

สำนักกรรมการ ๒
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ

ตำนานที่สุด

(สำเนา)

ที่ (สปท) ๗๒๓/๒๕๖๐

สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ถนนอุทองใน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เรื่อง รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
กราบเรียน ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการดังกล่าวข้างต้น จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๙/๒๕๕๘ วันอังคารที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๘ ได้มีมติตั้งคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองนั้น ซึ่งกรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายเสรี สุวรรณภานนท์	ประธานกรรมการ
๒. นายกษิต ภิรมย์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก ฐิติวัฒน์ กำลั้งเอก	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสังศิต พิริยะรังสรรค์	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นายชัย ชิดชอบ	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายสุชน ชาลีเครือ	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา	โฆษกกรรมการ
๘. นายวันชัย สอนศิริ	โฆษกกรรมการ
๙. นายคำณูณ สิทธิสมาน	กรรมการ
๑๐. พลตำรวจโท ตรีทศ รณฤทธิวิชัย	กรรมการ
๑๑. พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร	กรรมการ
๑๒. นายนิกร จำนง	กรรมการ
๑๓. พลโท วรार्ท บุญญะสิทธิ์	กรรมการ
๑๔. พลเอก วิเชียร ศิริสุนทร	กรรมการ
๑๕. นายวิทยา แก้วภราดัย	กรรมการ (ลาออก)
๑๖. นายสมพงษ์ สระกวี	กรรมการ
๑๗. นายอรุณ จิรชวาลา	กรรมการ
๑๘. พันตรี อาณันย์ วัชรโรทัย	กรรมการ (ถึงแก่อนิจกรรม)
๑๙. นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ	เลขานุการกรรมการ
๒๐. นางนรรรัตน์ พิมเสน	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

และในคราวประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ครั้งที่ ๑๓/๒๕๕๘ เมื่อวันอังคารที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘ ที่ประชุมเห็นชอบให้ตั้ง นายดำรงค์ พิเดช เป็นกรรมการ ในคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

/อนึ่ง บุคคล...

อนึ่ง บุคคลลำดับที่ ๑๕ นายวิทยา แก้วภราดัย พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๙๑ (๓) และบุคคลลำดับที่ ๑๘ พันตรี อาณันย์ วัชรโรทัย พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๙๑ (๒)

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศพิจารณา และหากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบ ขอให้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติแห่งชาติ และคณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดินตามกรอบการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความปรองดอง (ป.ย.ป.) และคณะกรรมการจัดทำข้อเสนอกระบวนการเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง ในคณะกรรมการเตรียมการเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) เสรี สุวรรณภานนท์

(นายเสรี สุวรรณภานนท์)

ประธานกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ
ด้านการเมือง

สำนักกรรมการ ๒
กลุ่มงานคณะกรรมการพัฒนาการเมืองฯ
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๔๐ - ๔๑
โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๖๔๒

สำเนาถูกต้อง

ว่าที่ร้อยตำรวจตรี

(อาพิชิต สุขะนันท์)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมการ ๒

สุคนธ์/ร่าง
ตรีทิพยนิภา/พิมพ์
ปรียาภรณ์/ตรวจ

สารบัญ

รายงานของคณะกรรมการข้าราชการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่อง “ข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ”

	หน้า
๑. ความเป็นมา	๑
๒. สภาพปัญหา	๔
๓. กรอบแนวคิดของยุทธศาสตร์ชาติ	๖
๔. กรอบแนวทางการทำแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง	๗
๕. วิธีพิจารณาศึกษาการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เพื่อเสนอเป็นยุทธศาสตร์ชาติ	๘
๖. การพิจารณา ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็น การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองเสนอเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ	๙
๖.๑ แนวคิดและการดำเนินงาน เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ	๙
๖.๒ สรุปสาระสำคัญของร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี	๑๑
๖.๓ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ	๑๒
๖.๔ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเมือง	๑๓
๗. คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้เสนอแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ต่อสภาขับเคลื่อน การปฏิรูปประเทศไปแล้ว จำนวน ๖ เรื่อง	๑๔
๗.๑ การปฏิรูปผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง	๑๔
๗.๒ การปฏิรูประบบพรรคการเมือง ให้เป็นพรรคของประชาชน	๑๕
๗.๓ การปฏิรูปการเลือกตั้งในทุกกระดับของประเทศให้มีความสุจริตและเที่ยงธรรม	๑๕
๗.๔ การปฏิรูปการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล	๑๕
๗.๕ การปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	๑๕
๗.๖ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความปรองดอง	๑๖
๘. เป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ	๑๖
๙. แผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง	๑๗
๑๐. ข้อเสนอแนะการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ	๑๙
๑๐.๑ ยุทธศาสตร์ชาติในเรื่อง ความมั่นคงของประเทศ ด้านการเมือง	๒๐
๑๐.๒ การพัฒนา “คน” โดยการสร้างประชาชนและสร้างนักการเมืองที่ดี	๒๕
๑๐.๓ เป้าหมายของการปฏิรูปการเมืองให้สัมฤทธิ์ผล	๒๗
๑๐.๔ การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีประสิทธิภาพ	๒๘

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
๑๐.๕ ระยะเวลาการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง	๒๙
(๑) ภายในเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย	๒๙
(๒) ในช่วงสี่ปีแรก เข้าสู่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่สอง	๓๐
(๓) ในช่วงสี่ปีที่สอง เข้าสู่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่สาม	๓๐
(๔) ในช่วงสี่ปีที่สาม ช่วงสี่ปีที่สี่ และช่วงสี่ปีที่ห้า	๓๐
๑๐.๖ กลไกอื่นของการปฏิรูปการเมือง	๓๑
(๑) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิรูปการเมือง	๓๑
(๒) การกำหนดวงเงินที่คาดว่าจะใช้ในการดำเนินการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมือง	๓๑
(๓) การเสนอให้มีหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่จำเป็น	๓๑
(๔) การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง	๓๒
(๕) การสร้างความรู้สึกสามัคคีของคนในชาติและให้มีมาตรการ การป้องกันความขัดแย้งในอนาคต และแก้ปัญหาโดยสันติวิธี	๓๒
(๖) คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่สนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กับการปฏิรูปการเมือง	๓๗
(๗) การปฏิรูประบบงานรัฐสภา	๓๗
(๘) การทบทวนยุทธศาสตร์ชาติด้านการเมือง ทุก ๆ ๕ ปี	๓๗
๑๑. ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง	๓๗

รายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
เรื่อง “ข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ”

๑. ความเป็นมา

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้ดำเนินการศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมือง เรื่อง ข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๗๓ กรรมการคณะนี้ ประกอบด้วย

๑. นายเสรี สุวรรณภานนท์	ประธานกรรมการ
๒. นายกษิต ภิรมย์	รองประธานกรรมการ คนที่หนึ่ง
๓. พลเอก จิตติวัจน์ กำลิ่งเอก	รองประธานกรรมการ คนที่สอง
๔. นายสังศิต พิริยะรังสรรค์	รองประธานกรรมการ คนที่สาม
๕. นายชัย ชิดชอบ	ที่ปรึกษากรรมการ
๖. นายสุชน ชาลีเครือ	ที่ปรึกษากรรมการ
๗. นายวรวิทย์ ศรีอนันต์รักษา	โฆษกกรรมการ
๘. นายวันชัย สอนศิริ	โฆษกกรรมการ
๙. นายคำคุณ สิริสมาน	กรรมการ
๑๐. นายดำรงค์ พิเดช	กรรมการ
๑๑. พลตำรวจโท ตรีทศ รณฤทธิวิชัย	กรรมการ
๑๒. พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร	กรรมการ
๑๓. นายนิกร จำนง	กรรมการ
๑๔. พลโท วราห์ บุญญะสิทธิ์	กรรมการ
๑๕. พลเอก วิเชียร ศิริสุนทร	กรรมการ
๑๖. นายวิทยา แก้วภราดัย	กรรมการ (ลาออก)
๑๗. นายสมพงษ์ สระกวี	กรรมการ
๑๘. นายอรุณ จิรขวาลา	กรรมการ
๑๙. พันตรี อาณันย์ วัชรโรทัย	กรรมการ (ถึงแก่อนิจกรรม)
๒๐. นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ	เลขานุการกรรมการ
๒๑. นางนรรตน์ พิมเสน	ผู้ช่วยเลขานุการกรรมการ

อนึ่ง บุคคลลำดับที่ ๑๖ นายวิทยา แก้วภราดัย พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๙๑ (๓) และบุคคลลำดับที่ ๑๙ พันตรี อาณันย์ วัชรโรทัย พ้นจากตำแหน่งกรรมการ ตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๙๑ (๒)

ข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๗๓ วรรคสอง (๑) กำหนดให้คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง มีอำนาจหน้าที่ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทางแผนการปฏิรูป วิธีการปฏิรูป พร้อมกำหนดเวลาปฏิรูป และข้อเสนอแนะเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมืองให้สัมฤทธิ์ผล รวมทั้งมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่สภามอบหมาย ประกอบด้วย ๘๗ กำหนดให้คณะกรรมการต้องเสนอแผนการปฏิรูปต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ประธานสภากำหนด และเมื่อคณะกรรมการได้ดำเนินกิจการ พิจารณา หรือศึกษาเรื่องใด ๆ หรือตามที่สภามอบหมายเสร็จแล้ว จะต้องรายงานต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเพื่อให้ความเห็นชอบ

ภายใต้กรอบอำนาจหน้าที่ดังกล่าว คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้จัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ซึ่งที่ประชุมสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้มีมติเห็นชอบแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๘ ในการพิจารณาจัดทำแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง คณะกรรมการได้คำนึงถึงภารกิจสำคัญในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศที่จะต้องดำเนินการปฏิรูปประเทศตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๑) พุทธศักราช ๒๕๕๘ มาตรา ๓๙/๒ ซึ่งกำหนดให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศดำเนินการให้เกิดการปฏิรูปด้านต่าง ๆ ตามมาตรา ๒๗ สืบต่อจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ โดยคำนึงถึงความสำคัญเร่งด่วนและความสัมฤทธิ์ผลของการปฏิรูปในระยะเวลาที่เหลืออยู่

แผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ประกอบด้วย ประเด็นการปฏิรูปการเมืองที่สำคัญ จำนวน ๖ ประเด็น ได้แก่

- (๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- (๒) ระบบพรรคการเมือง
- (๓) การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม
- (๔) การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
- (๕) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
- (๖) การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความปรองดอง

การดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศให้เป็นไปตามแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองดังกล่าว คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองได้มีมติตั้งคณะอนุกรรมการตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๘๑ เพื่อดำเนินการพิจารณาศึกษา จัดทำแนวทางและข้อเสนอแนะเพื่อประกอบการจัดทำรายงานเสนอต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และจัดส่งรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองไปยังภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้เกิดผลเป็นรูปธรรมต่อไป

นอกจากนี้ ในการดำเนินงานพิจารณาศึกษาเรื่องต่าง ๆ เพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองยังได้คำนึงถึงกลไกและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศ ได้แก่ วิสัยทัศน์ นโยบาย และแนวทางการดำเนินงานของรัฐบาล รัฐธรรมนูญ ร่างกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และร่างกฎหมายอื่น ๆ ที่ต้องตราขึ้นเพื่อนวัตกรรมตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ ทั้งนี้ เพื่อให้การดำเนินงานขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง มีความสอดคล้องและมีทิศทางเดียวกันกับกลไกและองค์กรที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ อันจะนำมาซึ่งประสิทธิภาพและเกิดผลสัมฤทธิ์ในการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองได้

จากการพิจารณา ศึกษา และวิเคราะห์กลไกที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองเห็นว่า มีกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญในการปฏิรูปประเทศ เนื่องจากเป็นกลไกที่จะกำหนดเป้าหมายและแผนการพัฒนาประเทศระยะยาวในอนาคต คือ การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติซึ่งเรื่องดังกล่าวได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติถือเป็นกลไกใหม่ที่มีความสำคัญในการขับเคลื่อนประเทศทำให้การพัฒนาประเทศไทยมีทิศทางและมีความยั่งยืนมากขึ้น คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จึงเห็นว่า การดำเนินงานขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมือง นอกจากการเสนอรายงานแผนการปฏิรูป

ประเทศด้านการเมือง ซึ่งได้เสนอกฎและมาตรการเพื่อปฏิรูปการเมืองแล้ว เนื้อหาสาระของยุทธศาสตร์ชาติ ที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยกำหนดให้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศ จำเป็นต้องมีการวางเป้าหมายของประเทศด้านการปฏิรูปการเมืองไว้ด้วย เพื่อให้การพัฒนาการเมืองมีความมั่นคงและยั่งยืน และเกิดพลังจากทุกภาคส่วนที่จะขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองให้บรรลุผลสำเร็จได้ คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จึงกำหนดให้มีการพิจารณา ศึกษา วิเคราะห์ เพื่อเป้าหมายและทิศทางในการพัฒนาการเมืองของไทยในอนาคต และเสนอบรรจุไว้ในยุทธศาสตร์ชาติของประเทศ ซึ่งการพิจารณาศึกษาเรื่องดังกล่าว เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๕๙ ที่ประชุมคณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้อาศัยอำนาจตามข้อบังคับสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ข้อ ๘๐ วรรคสอง มีมติตั้งคณะอนุกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองเพื่อเสนอเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยให้คณะอนุกรรมาธิการ ประกอบด้วย

๑. นายสมพงษ์ สระกวี	ประธานอนุกรรมาธิการ
๒. พลตำรวจโท ตรีนท รณฤทธิวิชัย	รองประธานอนุกรรมาธิการ
๓. พลเอก ฐิติวัฒน์ กำลึงเอก	อนุกรรมาธิการ
๔. นายดำรงค์ พิเดช	อนุกรรมาธิการ
๕. พลเอก ชูศักดิ์ เมฆสุวรรณ	อนุกรรมาธิการ
๖. นายวิสุทธิ ธรรมเพชร	อนุกรรมาธิการ
๗. นายภูวเดช อินทวงศ์	อนุกรรมาธิการ
๘. นางนาที รัชกิจประการ	อนุกรรมาธิการ
๙. พลตรี สุรพล ตาปนานนท์	อนุกรรมาธิการ
๑๐. นายชัชชัย ชูสุวรรณประทีป	อนุกรรมาธิการ
๑๑. นายประสิทธิ์ พิฑูรกิจจา	อนุกรรมาธิการ
๑๒. นายสันติภาพ อินทรพัฒน์	อนุกรรมาธิการ
๑๓. นายสามารถ รัตนประทีปพร	อนุกรรมาธิการ
๑๔. นายอรรถสิทธิ์ กันมล	อนุกรรมาธิการ
๑๕. นางสาวทิพภานิดา ปาลกะวงศ์	เลขาธิการอนุกรรมาธิการ
- ที่ปรึกษาอนุกรรมาธิการ ประกอบด้วย
๑. นายชัย ชิดชอบ
  ๒. นายกษิต ภิรมย์
  ๓. นายสุชน ชาลีเครือ
  ๔. พลเอก ธวัชชัย สมุทรสาคร
  ๕. นายวิทยา แก้วภราดัย (ลาออก)
  ๖. นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ
  ๗. นายธงชาติ รัตนวิชา
  ๘. ร้อยเอก อภิรัชต์ พलगูร
  ๙. นางสาวรังสิมา รอดรัศมี
  ๑๐. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช
  ๑๑. ว่าที่ร้อยตรี วงศ์สยาม เพ็งพานิชภักดี
  ๑๒. นายนรินทร์ ศรีสรรพวงค์
  ๑๓. นายนิเวศ พันธุ์เจริญวรกุล
  ๑๔. นายเคย์ ลังกาวัช
  ๑๕. นายอัศม์เดช วานิชชินชัย

คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

๑. พิจารณา ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแนวทาง และข้อเสนอแนะเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมือง เสนอเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ
๒. การขอเอกสารและเชิญบุคคล หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาแถลงข้อเท็จจริง เพื่อประกอบการพิจารณาศึกษาเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว
๓. ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามคณะกรรมการ หรือประธานกรรมการมอบหมาย

๒. สภาพปัญหา

นับแต่ประเทศไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มาตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน ปี ๒๕๖๐ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญ จำนวน ๒๐ ฉบับ มีรัฐประหาร จำนวน ๑๓ ครั้ง มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐบาลหลายชุดด้วยการยึดอำนาจล้มล้างรัฐธรรมนูญ เป็น “รัฐจักร” ของการบริหารประเทศ ระหว่างรัฐบาลที่มาจากเลือกตั้ง และรัฐบาลที่มาจาก การยึดอำนาจโดยมีรัฐธรรมนูญที่แก้ไขเปลี่ยนแปลงใหม่เป็นเป้าหมายหลัก และ “แกนกลาง” ของการหมุนเวียน เพราะรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด เป็นเสาเอกที่กำหนดโครงสร้างของอำนาจในการบริหารประเทศ สภาพปัญหาในการอ้างความชอบธรรมในการรัฐประหารบ่อยครั้งที่สำคัญ คือ นักการเมืองขาดคุณธรรม จริยธรรม พรรคการเมืองเป็นของนายทุน ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน การเลือกตั้งที่ไม่สุจริตและเที่ยงธรรม ปัญหาการซื้อเสียง การใช้อำนาจเกินขอบเขตของฝ่ายบริหาร ปัญหาการตรวจสอบถ่วงดุลระหว่างฝ่ายบริหาร และฝ่ายนิติบัญญัติ เกิดความแตกแยกในทางการเมืองไม่สามารถใช้กลไกตามกฎหมายได้โดยปกติ จึงมีการรัฐประหาร ซึ่งปัญหาทางการเมืองที่สำคัญมาจากระบบการเมือง นักการเมือง พรรคการเมือง ข้าราชการ นักธุรกิจการเมือง เป็นต้น ทำให้เกิดปัญหาในการพัฒนาประเทศที่ขาดความต่อเนื่อง และมีแผนพัฒนาและแผนยุทธศาสตร์ที่หลากหลายไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อันก่อให้เกิดความไม่มีเสถียรภาพ ในทางการเมืองและไม่มีเสถียรภาพของรัฐบาลในทุก ๆ รัฐบาลที่ผ่าน ๆ มา ทำให้ความยุ่งยากในการบริหาร ประเทศ และไม่อาจสร้างความผาสุกให้กับประชาชนทั้งประเทศ

อย่างไรก็ตาม เมื่อวิเคราะห์ถึงสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมามีปัญหา มากมายหลายประการ ทั้งปัญหาในเชิงระบบการเมือง สถาบันการเมือง บุคลากรทางการเมือง การทุจริต คอร์รัปชัน วัฒนธรรมทางการเมือง ประชาชนมีความแตกแยกทางความคิดและทัศนคติทางการเมือง ปัญหา ทางการเมืองต่าง ๆ ดังกล่าว นับว่าเป็นปัญหาสำคัญของประเทศ เนื่องจากองค์กรและบุคลากรทางการเมือง มีส่วนสำคัญในการตรากฎหมายใช้บังคับในประเทศ กำหนดนโยบายและบริหารประเทศ เมื่อกลไกทางการเมือง มีปัญหา และไม่มีเสถียรภาพ จึงส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศในทุกด้าน ประเทศไม่สามารถพัฒนาได้เต็มที่ ตามศักยภาพของประเทศที่ควรจะเป็น ยังคงมีปัญหาความยากจน ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคม ปัญหา ยาเสพติด ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาชายแดนใต้ และปัญหาอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งมีความสืบเนื่อง จากปัญหาทางการเมืองแทบทั้งสิ้น

ประเด็นปัญหาทางการเมืองต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมือง ในฐานะที่มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำแนวทางการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้เสนอแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง และจัดทำรายงานเพื่อเสนอกลไกและมาตรการในการปฏิรูป การเมืองทั้งการปฏิรูปผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ระบบพรรคการเมือง การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความปรองดอง ซึ่งแผนการปฏิรูปดังกล่าวมีความครอบคลุมประเด็น ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นมาในอดีต นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๘ ยังได้มี

บทบัญญัติกำหนดให้มีการปฏิรูปประเทศในด้านต่าง ๆ ซึ่งมีบทบัญญัติให้มีการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองไว้หลายประการ ซึ่งจะต้องมีการตรากฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศเพื่อรองรับการปฏิรูปประเทศดังกล่าว

การปฏิรูปการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญเป็นอย่างมาก เนื่องจากหากมีการปฏิรูปการเมืองได้สำเร็จ ประเทศจะมีระบบการเมืองที่มีความมั่นคง จะได้นักการเมืองที่ดี ได้นักการเมืองที่มีความรู้ มีความสามารถ ได้นักการเมืองที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริง มีศักยภาพในการนำเสนอนโยบาย การบริหารประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน อันจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาในด้านอื่น ๆ ของประเทศได้ ดังนั้น เพื่อให้ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ดังกล่าวมีเนื้อหาเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมืองที่ชัดเจนมากขึ้นและครอบคลุมประเด็นการปฏิรูปการเมืองที่ครบถ้วนทุกประเด็น สอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง และสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการเมืองตามบทบัญญัติมาตรา ๒๕๘ ก. ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

แต่สิ่งสำคัญของการเมืองของไทยยังขาดแนวทางและเป้าหมายสำคัญในการสร้างการเมืองให้มั่นคง แข็งแกร่งให้การเมืองเป็นการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างแท้จริงและยั่งยืน ซึ่งการเมืองไทยประชาชนส่วนใหญ่ยังขาดอุดมการณ์ทางการเมืองที่สร้างประโยชน์เพื่อส่วนรวม ทั้งในภาคส่วนของนักการเมืองและภาคส่วนของประชาชน อีกทั้ง ยังขาดกลไกและวิธีการในการสร้างมาตรฐานของนักการเมือง และการสร้างมาตรฐานกระบวนการเข้าสู่ตำแหน่งของนักการเมือง รวมทั้งยังขาดมาตรการการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีประสิทธิภาพ ในการไม่ใช้อำนาจมากจนเกินขอบเขตและใช้อำนาจไปในทางสร้างประโยชน์หรือหาผลประโยชน์จากการดำรงตำแหน่งทางการเมืองและการทุจริตคอร์รัปชันอย่างกว้างขวาง อันเป็นปัญหาสำคัญที่มีความจำเป็นต้องกำหนดไว้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้มีเป้าหมายที่ชัดเจน เพื่อการสร้างการเมืองให้มีความเข้มแข็งสืบไป

ดังนั้น คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยคณะอนุกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองเพื่อเสนอเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ จึงขอเสนอ **“การปฏิรูปการเมืองเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ”** เพื่อบรรจุในยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ทั้งนี้ เพื่อให้การปฏิรูปการเมืองดำเนินการอย่างมีเป้าหมายและมีทิศทางที่ชัดเจน อันจะนำไปสู่การกำหนดกลไก มาตรการและวิธีการปฏิรูปการเมือง และเพื่อให้เกิดพลังผลักดันจากทุกภาคส่วนเพื่อขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองให้บรรลุผลสำเร็จให้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ โดยมีเป้าหมายสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่

๑. การสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ มีความมั่นคง ยั่งยืน
๒. การทำให้รัฐบาลในทุก ๆ รัฐบาลมีเสถียรภาพ
๓. การทำให้บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
๔. การทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี ประชาชนมีงานทำและมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ
๕. การทำให้ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพ และมีความสุข

๓. กรอบแนวคิดของยุทธศาสตร์ชาติ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ ซึ่งเป็นแนวนโยบายแห่งรัฐ ได้บัญญัติให้รัฐจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกัน เพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว โดยการจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่จะพึงมีในยุทธศาสตร์ชาติให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าวต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึงด้วย ซึ่งเมื่อยุทธศาสตร์ชาติได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๖๕ ดังกล่าวนี้นับเป็นกลไกใหม่ที่มีความสำคัญและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศในอนาคต เพื่อให้การพัฒนาประเทศไทยมีทิศทางและมีความยั่งยืนมากขึ้น รัฐบาลและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องได้มีการพิจารณาศึกษาและดำเนินงานในเรื่องนี้อย่างจริงจัง เพื่อเตรียมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าว และได้มีการร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ พิจารณาศึกษาเพื่อยกร่างกฎหมายว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติ ทำให้ในปัจจุบัน การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติมีความคืบหน้ามากและเริ่มเห็นกรอบแนวทางที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติครั้งนี้ นับเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่จะมีการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติเพื่อกำหนดเป้าหมาย และทิศทางในการพัฒนาประเทศในระยะยาว ทุกภาคส่วนจึงให้ความสำคัญและสนใจติดตามข่าวสารแนวทางการจัดทำ และเนื้อหาสาระที่จะกำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากเมื่อจัดทำยุทธศาสตร์ชาติแล้วเสร็จ ยุทธศาสตร์ชาติจะเป็นเสมือนเข็มทิศที่จะนำทางประเทศ ส่งผลต่อการกำหนดนโยบายการพัฒนาประเทศ องค์กรของรัฐทุกภาคส่วนจะต้องจัดทำแผนงาน โครงการ หรือวางกลไก มาตรการต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายของประเทศที่กำหนดไว้ในยุทธศาสตร์ชาติ ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคประชาชน จะสามารถมองเห็นภาพอนาคตของประเทศและมีส่วนร่วมในการพัฒนาและร่วมกันขับเคลื่อนประเทศไปสู่เป้าหมายเดียวกันได้ ยุทธศาสตร์ชาติจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศในอนาคตในทุกด้าน และเมื่อพิจารณาจัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ของคณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติ ที่จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี พบว่า คณะกรรมการยุทธศาสตร์ชาติจัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยมีการศึกษาสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกประเทศ กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศ กำหนดภาพอนาคตของประเทศและวางเป้าหมายของประเทศ โดยวางยุทธศาสตร์เพื่อดำเนินการใน ๖ ยุทธศาสตร์ ได้แก่

- (๑) ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคง
- (๒) ยุทธศาสตร์ด้านความสามารถในการแข่งขัน
- (๓) ยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพคน
- (๔) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการสร้างโอกาสความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางสังคม
- (๕) ยุทธศาสตร์ด้านการสร้างความเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และ
- (๖) ยุทธศาสตร์ชาติด้านการปรับสมดุลและการพัฒนาระบบบริหารจัดการภาครัฐ

ซึ่ง “การปฏิรูปการเมือง” นี้ เป็นหัวใจสำคัญเรื่องหนึ่งในการที่จะแก้ปัญหาของประเทศและจะให้ประเทศชาติมีการพัฒนาทางการเมืองไปในแนวทางที่ดีขึ้น เพราะที่ผ่านมา “ปัญหาการเมือง” เป็นปัญหาใหญ่ที่เป็นปัญหาด้านความมั่นคงของประเทศ อันเป็นบ่อเกิดของปัญหาด้านอื่น ๆ ตามอีกหลายด้าน และทำให้เกิดผลกระทบกับความมั่นคงของของประเทศ

๔. กรอบแนวทางการทำแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

“การปฏิรูปประเทศด้านการเมือง” จึงต้องมีการดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมาย อยู่ในเกณฑ์ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๗ บัญญัติไว้ ได้แก่

(๑) ประเทศชาติมีความสงบสุข มีความสามัคคีปรองดอง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และมีความสมดุลระหว่างการพัฒนาด้านวัตถุกับการพัฒนาด้านจิตใจ

(๒) สังคมมีความสงบสุข เป็นธรรม และมีโอกาสอันทัดเทียมกันเพื่อขจัดความเหลื่อมล้ำ

(๓) ประชาชนมีความสุข มีสุขภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศและการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

ซึ่งการให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้เกิดผล อย่างน้อยต้องดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๘ ก. ดังนี้

(๑) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองรวมตลอดทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด

(๒) ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมจริยธรรม เข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

(๓) มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบของพรรคการเมืองในการประกาศโฆษณานโยบายที่มีได้วิเคราะห์ผลกระทบ ความคุ้มค่า และความเสียหายอย่างรอบด้าน

(๔) มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

(๕) มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

แนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองข้างต้นนี้ จะต้องมีความหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ อันมีวิธีการจัดทำแผน การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนในการดำเนินการปฏิรูปประเทศ การวัดผลการดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ซึ่งต้องกำหนดให้เริ่มดำเนินการปฏิรูปภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ อันเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน รวมตลอดทั้งผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังว่าจะบรรลุในเวลาห้าปี

ดังนั้น การจะทำให้การปฏิรูปประเทศด้านการเมืองสัมฤทธิ์ผลได้จะต้องมีการศึกษาและมีข้อเสนอแนวทางการแก้ปัญหาทางการเมืองในช่วงเวลาที่ผ่านมา อันเป็นส่วนหนึ่งที่เป็นเป้าหมายสำคัญที่จะทำให้การเมืองไทยในปัจจุบันและในอนาคต เป็นการเมืองที่มีความมั่นคง มีความเข้มแข็ง เป็นการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง โดยได้เสนอประเด็นการปฏิรูปการเมืองให้เป็นการเมืองใหม่ที่มีเป้าหมายสำคัญที่เป็นความเปลี่ยนแปลงให้เกิดการเมืองใหม่ที่มีส่วนประกอบสำคัญ ดังนี้

(๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ให้ได้นักการเมืองที่ดี

(๒) การมีระบบการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม

- (๓) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองด้วยผ่านระบบพรรคการเมือง
- (๔) การมีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีประสิทธิภาพ
- (๕) การมีวัฒนธรรมทางการเมืองที่เป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืน
- (๖) ให้มีมาตรการป้องกันความขัดแย้งแตกแยกทางการเมืองที่รุนแรงในอนาคต

ซึ่งประเด็นข้อเสนอการปฏิรูปการเมืองข้างต้น เป็นการแก้ปัญหาจากต้นน้ำหรือจุดเริ่มต้นที่เป็นปัญหาในทางการเมือง อันจะนำไปสู่การได้มาซึ่งการเมืองยุคใหม่ที่มีการเปลี่ยนแปลงให้การเมืองของประเทศไทยดีขึ้น และจะเป็นการแก้ปัญหาในทางการเมืองที่ผ่านมา ที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศอย่างใหญ่หลวง ก่อให้เกิดความเสียหายกับประเทศด้านอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และอื่น ๆ จนมีคำกล่าวที่ว่า “บ้านเมืองจะไม่มี ความสงบเรียบร้อย คนไม่กล้าลงทุนทำธุรกิจการค้า หากการเมืองยังมีความขัดแย้งและไม่มีความปรองดอง”

ดังนั้น ความมั่นคงของประเทศและของรัฐ จึงขึ้นอยู่กับปัญหาทางการเมืองภายในประเทศ ซึ่งหากเราสามารถสร้างความมั่นคงทางการเมืองได้ ก็จะทำให้รัฐบาลมีเสถียรภาพ ประเทศชาติก็จะมี ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

แต่การจะทำให้เกิดการปฏิรูปการเมืองที่สัมฤทธิ์ผลได้ จะต้องมียุทธศาสตร์ที่ชัดเจนแนบแน่น ดำเนินการอย่างมีระบบและมีขั้นตอน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายของการปฏิรูปการเมืองให้สำเร็จ อันเป็นการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง โดยให้การปฏิรูปการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของ “ยุทธศาสตร์ชาติ”

๕. วิถีพิจารณาศึกษาการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เพื่อเสนอเป็นยุทธศาสตร์ชาติ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองเพื่อเสนอเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ ขอเสนอแนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาเพื่อจัดทำความเห็นและข้อเสนอแนะการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมือง เพื่อเสนอเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยที่ผ่านมามีการพิจารณาศึกษา ดังนี้

๕.๑ การจัดประชุมเพื่อพิจารณาศึกษาความเห็นและข้อเสนอแนะของอนุกรรมการ และที่ปรึกษาอนุกรรมการ รวมทั้งเชิญผู้แทนหน่วยงานและบุคคลมาให้ข้อมูลความเห็นและข้อเสนอแนะต่อคณะอนุกรรมการ ได้แก่

(๑) ผู้แทนสภาความมั่นคงแห่งชาติ

(๒) ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๓) ผู้แทนพรรคการเมืองทุกพรรค ซึ่งมีพรรคการเมืองส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุมกับ

คณะอนุกรรมการ จำนวน ๒๔ พรรค ได้แก่ พรรคพลังไทยรักชาติ พรรคไทยรักธรรม พรรคเสียงประชาชน พรรคประชากรไทย พรรคเพื่อฟ้าดิน พรรคชาติประชาธิปไตยก้าวหน้า พรรคประชารธรรม พรรคประชาธิปไตยใหม่ พรรคพลังเครือข่ายประชาชน พรรคพลังท้องถิ่นไท พรรคพลังเศรษฐกิจไทย พรรคเงินเดือนประชาชน พรรคพลังอุดร พรรคเพื่ออนาคต พรรคชาติพัฒนา พรรคชาติไทยพัฒนา พรรคพลังชล พรรคคนไทย พรรคพลังคนกีฬา พรรคภราดรภาพ พรรคประชาสันติ พรรคคนขอปลดหนี้ พรรครักไท และพรรคประชาธิปไตย

๕.๒ การศึกษา วิเคราะห์กฎหมายและข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

(๑) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ร่างพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ....

ร่างพระราชบัญญัติแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ พ.ศ. ....

(๒) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – พ.ศ. ๒๕๖๔) จัดทำโดย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี

(๓) วิสัยทัศน์ประเทศ และร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ – พ.ศ. ๒๕๗๙) จัดทำโดย คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

(๔) นโยบายและการดำเนินงานการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง ของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ

(๕) เอกสารประกอบโครงการสัมมนา เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. .... จัดทำโดย คณะกรรมการวิชาการ ของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และสถาบันพระปกเกล้า วันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๐

(๖) แผนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง และรายงานของคณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

๖. การพิจารณา ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดประเด็นการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองเสนอเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ

คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองเสนอการปฏิรูปการเมืองเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ โดยได้พิจารณา ศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ สรุปได้ดังนี้

๖.๑ แนวคิดและการดำเนินงาน เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ

ที่ผ่านมาประเทศไทยขาดความมั่นคง รัฐบาลยุคก่อน ๆ ขาดความน่าเชื่อถือ เกิดการทุจริตคอร์รัปชันอย่างกว้างขวาง สังคมแตกแยก นักการเมืองเข้ามาแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์มากกว่าการเข้ามารักษาผลประโยชน์ของประเทศและประชาชน จนกลายเป็นเหตุการณ์ที่มีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดความแตกแยกในมวลหมู่ประชาชน จนเกิดความรุนแรงจนไม่สามารถควบคุมและรักษาความสงบเรียบร้อยไว้ได้ อันเป็นเหตุให้ต้องมีการรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคของการปฏิรูปประเทศในหลายด้าน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงกลไกระบบ และการบริหารประเทศเพื่อมุ่งแก้ไขปัญหาของประเทศที่สั่งสมมาอย่างยาวนาน โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ ได้กำหนดให้มืองค์กรเพื่อดำเนินการปฏิรูปประเทศ รัฐบาลและหน่วยงานภาครัฐได้มีนโยบาย กลไกการบริหาร เพื่อปรับเปลี่ยนประเทศให้ดีขึ้นในหลายด้าน

ท่ามกลางบรรยากาศการดำเนินการปฏิรูปประเทศ ได้มีแนวคิดและการพิจารณาศึกษาของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อผลักดันให้ประเทศมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ อาทิ สภาปฏิรูปแห่งชาติ ซึ่งจัดตั้งขึ้นตามมาตรา ๒๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มีอำนาจหน้าที่ในการศึกษาและเสนอแนะแนวทางเพื่อการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านต่าง ๆ ได้กำหนดให้เรื่องการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติเป็นวาระปฏิรูปหนึ่งที่สภาปฏิรูปแห่งชาติต้องดำเนินการจัดทำเพื่อเสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ คณะรัฐมนตรี คณะรักษาความสงบแห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเอกสารวาระปฏิรูป เรื่อง การกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ที่สภาปฏิรูปแห่งชาติเสนอดังกล่าว ได้มีการยกพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. .... ไว้ นอกจากนี้ สภาปฏิรูปแห่งชาติ โดยคณะกรรมการวิสามัญจัดทำวิสัยทัศน์และออกแบบอนาคตประเทศไทย ยังจัดทำรายงาน “วิสัยทัศน์ยุทธศาสตร์การปฏิรูปประเทศ และการปรับเปลี่ยนกลไกภาครัฐ” เพื่อเสนอแนะแนวทางในการจัดทำวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์การปฏิรูปประเทศไทย ซึ่งรายงานเรื่องดังกล่าว ได้สรุปสถานการณ์ภาพรวมของประเทศ และได้เสนอให้ประเทศไทยต้องมีวิสัยทัศน์ เพื่อกำหนดทิศทางพัฒนาประเทศให้มีความชัดเจน และสอดคล้อง

กับประเด็นท้าทายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยยึดผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ และได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อเป็นแนวทางการขับเคลื่อนประเทศเพื่อไปสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ โดยในรายงานได้ระบุว่า ที่ผ่านมามีประเทศไทย มิได้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศและยุทธศาสตร์ชาติไว้ ทำให้การกำหนดนโยบายสาธารณะมีลักษณะ เหมือนกับ “บันไดลิง” กล่าวคือ พรรคการเมืองที่เข้ามาทำหน้าที่ฝ่ายบริหารมักให้ความสำคัญกับนโยบาย ที่ตนเองได้หาเสียงไว้กับประชาชนเป็นหลัก โดยไม่สนใจที่จะสานต่อนโยบายที่ได้ดำเนินไปแล้วจากผู้บริหาร ชุดก่อน ด้วยเหตุนี้ จึงทำให้ไม่มีการกำหนดทิศทางทางการขับเคลื่อนประเทศที่ชัดเจน แต่เป็นการตอบโจทยปัญหา เฉพาะหน้าเป็นหลัก และเน้นนโยบายหรือมาตรการที่เกิดผลในระยะสั้น โดยเฉพาะนโยบายประชานิยม เพื่อรักษาฐานคะแนนเสียง เพื่อการแก้ไขปัญหาการผลักดันนโยบายสาธารณะที่ให้ผลลัพธ์ในระยะสั้น แต่สร้างผลกระทบระยะยาวต่อประชาชน จึงต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ประเทศและวางกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ในระยะยาวไว้ โดยรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศจะต้องเสนอนโยบายที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ประเทศและ กรอบยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๙ สมาชิกขับเคลื่อนการปฏิรูป ประเทศ ซึ่งทำหน้าที่ต่อเนื่องจากสภาปฏิรูปแห่งชาติ ได้มีมติเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. .... ตามรายงานที่คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินเสนอ

ความเป็นมาและการดำเนินการของรัฐบาลเพื่อกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๕๘ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเกี่ยวกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี โดยรับทราบแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติที่ต้องเชื่อมโยงกับกรอบการปฏิรูป ทั้ง ๑๑ ด้าน ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ และนโยบายของคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อ สภานิติบัญญัติแห่งชาติ เพื่อจัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติและกรอบแนวทางการปฏิรูปประเทศไทยในระยะ ๒๐ ปี และมีมติเห็นชอบให้แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ และให้รองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) นำกรอบการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติระยะ ๒๐ ปี ไปหารือกับสภาปฏิรูปแห่งชาติ เพื่อให้แนวทางปฏิรูปดำเนินไป ในทิศทางเดียวกัน รวมทั้ง ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องดำเนินการตามข้อสั่งการของนายกรัฐมนตรี ทั้งนี้ คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติจัดตั้งขึ้น มีอำนาจหน้าที่จัดทำร่างยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี เพื่อใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน และเสนอร่างยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบเพื่อใช้เป็นกรอบในการดำเนินงานในระยะที่ ๒ ของรัฐบาล (ปี พ.ศ. ๒๕๕๘ – พ.ศ. ๒๕๕๙) และกรอบการปฏิรูปในระยะที่ ๓ (ปี พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นต้นไป) คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ได้ตั้งคณะอนุกรรมการ ๒ คณะ ได้แก่

(๑) คณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์และกรอบการปฏิรูป เพื่อจัดทำร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี และ

(๒) คณะอนุกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ เพื่อจัดทำร่าง แผนปฏิบัติการตามแนวทางการปฏิรูปประเทศ (Roadmap) ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี

นอกจากนี้ หัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้มีคำสั่งที่ ๓/๒๕๖๐ เรื่อง การขับเคลื่อน การปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความสามัคคีปรองดอง โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๔๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ มีคำสั่งให้มีคณะกรรมการบริหาร ราชการแผ่นดินตามกรอบการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความปรองดอง เรียกโดยย่อ ว่า “ป.ย.ป.” และในการพิจารณากลับกรองเรื่องเสนอคณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดินตามกรอบ การปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้างความปรองดอง ให้มีคณะกรรมการ ๔ คณะ ได้แก่ คณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดินเชิงยุทธศาสตร์ คณะกรรมการเตรียมการปฏิรูปประเทศ คณะกรรมการ เตรียมการยุทธศาสตร์ชาติ และคณะกรรมการเตรียมการเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง

ความสัมพันธ์ของยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ กรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี ประกอบด้วย ๖ ยุทธศาสตร์ที่ตรงกับ ๖ ยุทธศาสตร์แรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ โดยยุทธศาสตร์ที่ ๗ – ยุทธศาสตร์ที่ ๑๐ ของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ นั้น เป็นรายละเอียดที่นำมาจากยุทธศาสตร์ชาติ โดยทำให้มีความชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนั้น ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ จึงมีความสอดคล้องกัน รวมถึงแผนการปฏิรูป แผนของกระทรวง จังหวัด และกลุ่มจังหวัดด้วย ซึ่งจะต้องมีความสอดคล้องและมีการบูรณาการร่วมกัน

การยกร่างพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. .... ภายหลังจากที่สภาปฏิรูปแห่งชาติและสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้ดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะให้มีกฎหมายว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาตินายกรัฐมนตรีได้มอบหมายให้คณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี และสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้รับผิดชอบในการพิจารณา ซึ่งร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวได้ถูกปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่สำคัญบางส่วนโดยคณะกรรมการยุทธศาสตร์แห่งชาติ เพื่อให้สอดคล้องกับความประสงค์ของรัฐบาลเมื่อดำเนินการแก้ไขแล้วเสร็จ ได้ส่งไปยังคณะกรรมการกฤษฎีกา คณะพิเศษ และได้มีการปรับปรุงแก้ไขเนื้อหาอีกครั้งหนึ่ง ทั้งนี้สาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. .... จะมีบทบัญญัติว่าด้วยการติดตามประเมินผลการดำเนินงานของรัฐบาลว่าได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์หรือไม่ รวมถึงการดำเนินการเมื่อพบว่ารัฐบาลไม่ได้ดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว

การประกาศใช้ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ชาติจะมีการประกาศใช้ภายหลังจากมีพระราชบัญญัติยุทธศาสตร์ชาติใช้บังคับ จากนั้นจะมีการตั้งคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติอีกคณะหนึ่ง เพื่อจัดทำเนื้อหาของยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี และจึงจะมียุทธศาสตร์ชาติของประเทศประกาศใช้บังคับ และเผยแพร่ให้ประชาชนได้รับทราบ อย่างไรก็ตาม การจัดทำเนื้อหาของยุทธศาสตร์ชาติได้มีการร่างกรอบไว้เรียบร้อยแล้ว โดยคณะกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ ๒๐ ปี และรัฐบาลได้มีการนำไปใช้แล้วในเบื้องต้น

๖.๒ สรุปลักษณะสำคัญของร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี

สาระสำคัญของยุทธศาสตร์ชาติ ประกอบด้วยวิสัยทัศน์ประเทศ สภาวะแวดล้อมของการพัฒนาผลประโยชน์ของชาติทั้งในปัจจุบัน และภาพอนาคตประเทศไทย อันเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ที่กำหนดเวลาไว้ ๒๐ ปี ทั้งนี้ วิสัยทัศน์และเป้าหมายของชาติที่คนไทยทุกคนต้องการบรรลุร่วมกัน รวมทั้งนโยบายแห่งชาติและมาตรการเฉพาะ ซึ่งเป็นแนวทาง ทิศทาง และวิธีการที่ทุกองค์กรและคนไทยทุกคนต้องมุ่งดำเนินการไปพร้อมกันอย่างประสานสอดคล้อง เพื่อให้บรรลุ ซึ่งสิ่งที่คนไทยทุกคนต้องการ คือ ประเทศไทยมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนในทุกสาขา ได้แก่ การเมืองภายในประเทศ สังคมจิตวิทยา การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพลังงาน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ฯลฯ

วิสัยทัศน์ประเทศ คือ “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือคติพจน์ประจำชาติ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”

สำหรับอนาคตประเทศไทย ในปี พ.ศ. ๒๕๗๙ จะต้องร่วมมือกันขับเคลื่อนประเทศให้ก้าวไปสู่เศรษฐกิจและสังคมไทยมีการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยสถาบันหลักของชาติดำรงอยู่อย่างมั่นคง เป็นจุดยึดเหนี่ยวของสังคม มีความสามัคคีของคนในชาติ มีความสงบและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในทุกพื้นที่ และมีรายได้ในกลุ่มประเทศรายได้สูง มีความเป็นธรรมในสังคมและความเหลื่อมล้ำลดลงในทุกมิติ ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในภูมิภาคและโลก

ยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี การจะบรรลุวิสัยทัศน์และทำให้ประเทศไทยพัฒนาไปสู่อนาคตที่พึงประสงค์นั้น จำเป็นจะต้องมีการวางแผนและกำหนดยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาว และกำหนดแนวทางการพัฒนาของทุกภาคส่วนให้ขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกัน โดยยุทธศาสตร์ชาติที่จะใช้เป็นกรอบแนวทางการพัฒนาในระยะ ๒๐ ปี ประกอบด้วย **ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงของประเทศ**

มีเป้าหมายทั้งในการสร้างเสถียรภาพภายในประเทศและช่วยลดและป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก รวมทั้งสร้างความเชื่อมั่นในกลุ่มประเทศอาเซียนและประชาคมโลกที่มีต่อประเทศไทย กรอบแนวทางที่ต้องให้ความสำคัญ ดังนี้

๑. ประเทศมีความมั่นคงปลอดภัย จากภัยและการเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในประเทศและภายนอก ประเทศในทุกระดับ ทั้งระดับประเทศ สังคม ชุมชน ครัวเรือน และปัจเจกบุคคลและมีความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง

๒. ประเทศมีความมั่นคง ในเอกราช อธิปไตย มีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เข้มแข็งเป็นศูนย์กลางและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล

๓. สังคมมีความปรองดองและสามัคคี สามารถนึกกำลังเพื่อพัฒนาประเทศ ชุมชนมีความเข้มแข็ง ครอบครัว มีความอบอุ่น

๔. ประชาชนมีความมั่นคงในชีวิต มีงานและรายได้ที่มั่นคงพอเพียงกับการดำรงชีวิต มีที่อยู่อาศัยและความปลอดภัยในชีวิตทรัพย์สิน

๕. ฐานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศมีความมั่นคงของอาหาร พลังงาน และน้ำ

๖.๓ บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ

การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ได้ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจนในมาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้

“รัฐพึงจัดให้มียุทธศาสตร์ชาติเป็นเป้าหมายการพัฒนาประเทศ อย่างยั่งยืนตามหลักธรรมาภิบาลเพื่อใช้เป็นกรอบในการจัดทำแผนต่าง ๆ ให้สอดคล้องและบูรณาการกันเพื่อให้เกิดเป็นพลังผลักดันร่วมกันไปสู่เป้าหมายดังกล่าว

การจัดทำ การกำหนดเป้าหมาย ระยะเวลาที่จะบรรลุเป้าหมาย และสาระที่พึงมี ในยุทธศาสตร์ชาติ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายบัญญัติ ทั้งนี้ กฎหมายดังกล่าว ต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วน อย่างทั่วถึงด้วย

ยุทธศาสตร์ชาติเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้ใช้บังคับได้”

การจัดทำยุทธศาสตร์ชาติตามบทบัญญัติมาตรา ๖๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังกล่าวนี้นับเป็นกลไกใหม่ที่มีความสำคัญและเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนประเทศในอนาคต เพื่อให้การพัฒนาประเทศไทยมีทิศทางและมีความยั่งยืนมากขึ้นโดยให้มีการตรากฎหมายเพื่อรองรับการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว และในการจัดทำกฎหมายว่าด้วยยุทธศาสตร์ชาติดังกล่าว นั้น มาตรา ๒๗๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้กำหนดเวลาการจัดทำกฎหมายดังกล่าวไว้ ดังนี้

“ให้คณะรัฐมนตรีจัดให้มีกฎหมายตามมาตรา ๖๕ วรรคสอง ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ และดำเนินการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปี นับแต่วันที่กฎหมายดังกล่าวใช้บังคับ”

นอกจากบทบัญญัติมาตรา ๖๕ และมาตรา ๒๗๕ ดังกล่าวข้างต้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ยังมีบทบัญญัติอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ได้แก่ มาตรา ๑๔๒ กำหนดให้การเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ ต้องแสดงแหล่งที่มาและประมาณการรายได้ ผลสัมฤทธิ์หรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการจ่ายเงิน และความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติและแผนพัฒนาต่าง ๆ และบทบัญญัติมาตรา ๑๖๒ กำหนดให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาซึ่งต้องสอดคล้องกับหน้าที่ของรัฐ แนวนโยบายแห่งรัฐ และยุทธศาสตร์ชาติ และต้องชี้แจงแหล่งที่มาของรายได้ที่จะนำมาใช้จ่ายในการดำเนินนโยบาย โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่เข้ารับหน้าที่ จากบทบัญญัติทั้งสองมาตราดังกล่าว จะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้การบริหารราชการแผ่นดิน รวมถึงการงบประมาณนั้น จะต้องมีความสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติด้วย

๖.๔ บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเมือง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๘ บัญญัติให้มีการดำเนินปฏิรูปประเทศ ด้านการเมือง และมาตรา ๒๕๙ บัญญัติให้การปฏิรูปประเทศ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ และมาตรา ๒๗๐ บัญญัติให้วุฒิสภามีอำนาจตามมาตรา ๒๖๙ มีหน้าที่และอำนาจติดตามเสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศต่อรัฐสภาเพื่อทราบทุกสามเดือนซึ่งมีรายละเอียดของแต่ละมาตรา ดังนี้

“มาตรา ๒๕๘ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล

ก. ด้านการเมือง

(๑) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองรวมตลอดทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด

(๒) ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริตและมีคุณธรรมจริยธรรม เข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

(๓) มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบของพรรคการเมืองในการประกาศโฆษณาณโยบาย ที่มีได้วิเคราะห์ผลกระทบ ความคุ้มค่า และความเสียอย่างรอบด้าน

(๔) มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

(๕) มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข”

“มาตรา ๒๕๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๒๖๐ และมาตรา ๒๖๑ การปฏิรูปประเทศตามหมวดนี้ ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีวิธีการจัดทำแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนในการดำเนินการปฏิรูปประเทศ การวัดผล การดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการปฏิรูปประเทศทุกด้าน ซึ่งต้องกำหนดให้เริ่มดำเนินการปฏิรูป

ในแต่ละด้านภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้รวมตลอดทั้งผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังว่าจะบรรลุ ในระยะเวลาห้าปี

ให้ดำเนินการตรากฎหมายตามวรรคหนึ่ง และประกาศใช้บังคับภายในหนึ่งร้อยยี่สิบวัน นับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญ

ในระหว่างที่กฎหมายตามวรรคหนึ่งยังไม่มีผลใช้บังคับ ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการปฏิรูป โดยอาศัยหน้าที่และอำนาจที่มีอยู่แล้วไปพลางก่อน”

“มาตรา ๒๗๐ นอกจากจะมีหน้าที่และอำนาจตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแล้วให้วุฒิสภา ตามมาตรา ๒๖๙ มีหน้าที่และอำนาจติดตาม เสนอแนะ และเร่งรัดการปฏิรูปประเทศเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ และการจัดทำและดำเนินการตามยุทธศาสตร์ชาติ ในกรณีนี้ ให้คณะรัฐมนตรีแจ้งความคืบหน้าในการดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศต่อรัฐสภาเพื่อทราบ ทุกสามเดือน

ร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศให้เสนอ และพิจารณาในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา

ร่างพระราชบัญญัติใดที่คณะรัฐมนตรีเห็นว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้น เพื่อดำเนินการตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ ให้แจ้งให้ประธานรัฐสภาทราบพร้อมกับการเสนอ ร่างพระราชบัญญัตินั้น ในกรณีที่คณะรัฐมนตรีมิได้แจ้งว่าเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการ ตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ หากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภา เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัตินั้นเป็นร่างพระราชบัญญัติที่จะตราขึ้นเพื่อดำเนินการตามหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสมาชิกวุฒิสภาจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในห้าของแต่ละสภา อาจเข้าชื่อกัน ร้องขอต่อประธานรัฐสภาเพื่อให้วินิจฉัย การยื่นคำร้องดังกล่าวต้องยื่นก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรหรือวุฒิสภา แล้วแต่กรณีจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นแล้วเสร็จ

เมื่อประธานรัฐสภาได้รับคำร้องตามวรรคสาม ให้ประธานรัฐสภาเสนอเรื่องต่อ คณะกรรมการร่วม ซึ่งประกอบด้วย ประธานวุฒิสภาเป็นประธาน รองประธานสภาผู้แทนราษฎรคนหนึ่ง ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ผู้แทนคณะรัฐมนตรีคนหนึ่ง และประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนคนหนึ่ง ซึ่งเลือกกันเองระหว่างประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนในวุฒิสภาทุกคณะเป็นกรรมการเพื่อวินิจฉัย

การวินิจฉัยของคณะกรรมการร่วมตามวรรคสี่ให้ถือเสียงข้างมากเป็นประมาณคำวินิจฉัย ของคณะกรรมการร่วมดังกล่าวให้เป็นที่สุด และให้ประธานรัฐสภาดำเนินการไปตามคำวินิจฉัยนั้น”

๗. คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้เสนอแผนการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมืองต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศไปแล้ว จำนวน ๖ เรื่อง สรุปได้ดังนี้

๗.๑ การปฏิรูปผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

เพื่อให้ได้นักรบการเมืองที่ดี ให้เป็นบุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และรับผิดชอบ ต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน เป็นผู้อาสาเข้ามาทำประโยชน์แก่ส่วนรวมด้วยความสมัครใจ เป็นบุคคลสาธารณะที่ตรวจสอบได้มีอุดมการณ์ประชาธิปไตย มีคุณธรรมและจริยธรรม มีศักดิ์ศรี มีเกียรติ มีความน่าศรัทธา เชื่อถือได้ และเป็นที่ยอมรับของประชาชนโดยให้มีกลไกและมาตรการในการส่งเสริมและ พัฒนาผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ฝึกอบรมและเตรียมความพร้อมของบุคคลที่จะสมัครเป็นผู้ดำรง ตำแหน่งทางการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในเรื่องความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม และ จรรยาบรรณในวิชาชีพทางการเมือง

๗.๒ การปฏิรูปพรรคการเมือง ให้เป็นพรรคของประชาชน

ให้พรรคการเมืองมีการดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนที่มีอุดมการณ์ทางการเมือง มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริง ในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมจริยธรรม เข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ทั้งนี้ แนวทางการปฏิรูปพรรคการเมือง ควรให้มีสถาบันหรือมีองค์กรที่ทำหน้าที่พัฒนาพรรคการเมืองและส่งเสริมให้พรรคการเมืองมีความเข้มแข็ง เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชน เป็นพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์ และเป็นพรรคการเมืองที่มีศักยภาพในการกำหนดนโยบายและบริหารประเทศให้เจริญรุ่งเรืองได้

๗.๓ การปฏิรูปการเลือกตั้งในทุกระดับของประเทศให้มีความสุจริตและเที่ยงธรรม

ให้มีการกำหนดกลไกและวางมาตรการเพื่อป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง และมีหน่วยงานที่รับผิดชอบในการควบคุมและดำเนินการจัดการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพโดยภาคประชาชน พรรคการเมือง ผู้สมัครรับเลือกตั้ง ให้องค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมและจัดการการเลือกตั้ง และส่วนราชการ จักต้องประสานความร่วมมือและผลักดันในการแก้ไขปัญหาการทุจริตการเลือกตั้ง มีกลไกและมาตรการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองและการเลือกตั้ง ป้องกันธุรกิจการเมืองและนายทุนพรรคการเมืองเข้ามาแทรกแซงหรือครอบงำโดยมิชอบ ตรวจสอบและพัฒนานักการเมือง มีบทกำหนดลงโทษ และดำเนินคดีเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่รวดเร็วและเที่ยงธรรม มีการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเลือกตั้ง ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม

๗.๔ การปฏิรูปการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

สามารถป้องกันการใช้อำนาจรัฐโดยไม่ชอบด้วยรัฐธรรมนูญและกฎหมายได้ และทำให้การใช้อำนาจรัฐเป็นไปเพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติ โดยให้มีการกำหนดกลไกหรือวางมาตรการในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างแท้จริง และครอบคลุมบุคคลที่มีอำนาจรัฐทุกประเภท ทั้งบุคคลทางการเมือง ฝ่ายบริหารทั้งในระดับประเทศและระดับท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีการใช้อำนาจรัฐ และควรมีช่องทางให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวด้วย ทั้งนี้ การปฏิรูปการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐดังกล่าวอย่างน้อยควรให้มีการปฏิรูปการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐผ่านระบบรัฐสภา ผ่านองค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรอิสระและกระบวนการยุติธรรม อีกทั้งให้มีการปฏิรูปการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชน และการปฏิรูปการควบคุมและการตรวจสอบข้าราชการและเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจรัฐ

๗.๕ การปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ให้มีกลไกหรือมาตรการเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีทัศนคติ ความเชื่อ ค่านิยม พฤติกรรม หรือความรู้สึกรู้สึกนึกคิดตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีค่านิยมวัฒนธรรมทางการเมืองแบบพลเมืองมีความรู้ความเข้าใจและยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการเมือง และยึดมั่นในหลักความชอบธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ความเป็นราชอาณาจักรไทย หลักความเสมอภาคหลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน หลักสิทธิและเสรีภาพ หลักภราดรภาพ หลักความมีเหตุผลและฉันทามติ และหลักธรรมาภิบาล โดยจัดให้มีกระบวนการศึกษา เรียนรู้ กระบวนการกลุ่มเอกลาทางสังคมอย่างเป็นระบบ ทัวถึง และมีความเหมาะสมกับประชาชนในทุกกลุ่มวัยและทุกกลุ่มอาชีพ และมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชน

๗.๖ การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความปรองดอง

โดยมีข้อเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ด้วยการจ่ายเงินชดเชยค่าเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบทางการเมือง และมีข้อเสนอแนวทางการให้คดีความที่เกี่ยวข้องทางการเมืองมีผลคดียุติด้วยมาตรการทางกฎหมายที่ไม่ใช่มาตรการในเรื่องของการนิรโทษกรรมและที่ไม่เป็นคดีเกี่ยวกับความมั่นคงเรื่องสถาบัน รวมทั้งได้มีข้อเสนอแนวทางการป้องกันมิให้เกิดความแตกแยกของประชาชนคนในชาติ

๘. เป้าหมายสำคัญของการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ

จากการที่มีข้อเสนอการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองข้างต้น ซึ่งจะนำไปสู่เป้าหมายสำคัญที่จะทำให้ได้นักการเมืองที่ดี ระบบการเมืองดี มีการพัฒนาคนด้านการเมือง อันจะทำให้สภาพการณ์ทางการเมืองของประเทศ มีความมั่นคง รัฐบาลมีเสถียรภาพ การเมืองจะมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพื่อจะได้คนที่มีความรู้ความสามารถ มีธรรมาภิบาล มีคุณธรรมและมีจริยธรรม เข้ามาเป็นตัวแทนของประชาชนในการบริหารประเทศ หรือเข้ามาดำรงตำแหน่งทางการเมือง เมื่อได้คนดีมีความรู้และความสามารถเข้ามาบริหารประเทศ บุคคลเหล่านี้ก็จะมาสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับประเทศชาติและประชาชน อันมีผลทำให้เกิดการเมืองยุคใหม่ ทำให้เศรษฐกิจของประเทศและเศรษฐกิจของประชาชนดีขึ้น ประชาชนก็จะอยู่ดีกินดี มีงานทำและมีรายได้ อันเป็นเป้าหมายสำคัญที่เป็นผลพวงจากการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

จากข้อเสนอดังกล่าว จึงเป็นความคาดหวังที่จะเกิดความเปลี่ยนแปลงในความเป็นนักการเมืองที่จะเกิดขึ้น ดังนี้

(๑) ให้นักการเมืองเป็นที่เชื่อถือ ศรัทธา และเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ประชาชน มีธรรมาภิบาล มีคุณธรรมและมีจริยธรรม

(๒) นักการเมืองจะต้องทำงานด้วยความเสียสละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยรวม

(๓) นักการเมืองที่ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะต้องมีความรับผิดชอบต่องานในตำแหน่งหน้าที่ และหากเกิดความสูญเสียหรือความเสียหายต่องานในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่ ก็จะต้องมีความกล้าหาญที่จะรับผิดชอบด้วยการลาออกจากตำแหน่งงานนั้น ๆ แม้ว่าจะไม่ได้เป็นผู้กระทำผิดโดยตรง

(๔) ต้องมีความละเอียดต่อการกระทำความผิดแม้เป็นเรื่องเล็กน้อย

(๕) เมื่อได้นักการเมืองหรือผู้ดำรงตำแหน่งการเมืองที่ดี มีคุณภาพ มีความรู้ความสามารถ และสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ทุจริตประพฤติมิชอบ ไม่คอร์รัปชัน ก็จะทำให้เกิดการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินได้อย่างมีประสิทธิภาพ และจะทำให้ได้ข้าราชการหรือทำให้งานราชการ ปฏิบัติงานหรือปฏิบัติหน้าที่ด้วยความโปร่งใส ข้าราชการเจ้าหน้าที่ก็จะมีคุณธรรมและมีจริยธรรม ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ ซึ่งจะทำให้การทำหน้าที่ในการให้บริการประชาชนได้เป็นอย่างดี เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชนโดยรวม ทำให้การแก้ปัญหาทางการเมืองเป็นเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง และจะต้องดำเนินการอย่างมีเป้าหมายและต่อเนื่อง จึงจำเป็นต้องกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ โดยเริ่มตั้งแต่ปัจจุบันไปจนถึงอนาคต ที่สัมฤทธิ์ผลและชัดเจน

ดังนั้น การวางยุทธศาสตร์ชาติด้านการเมืองให้เกิดขึ้นได้ด้วยการวางแนวทางและมาตรการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยที่มีความมั่นคงและยั่งยืน เพื่อเป็นการสร้างรากฐานทางการเมืองที่มั่นคง เข้มแข็ง ยั่งยืน และเป็นการเมืองที่ใสสะอาด โดยการสร้างคนที่เป็นนักการเมืองรุ่นใหม่ที่มีใจเป็นประชาธิปไตย มีอุดมการณ์ ทศนคติ แนวคิด พฤติกรรม ที่เป็นนักการเมืองที่มีความรู้ความสามารถ มีธรรมาภิบาล มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีจิตสำนึกในการเสียสละ เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและความเป็นอยู่ของประชาชน

ทั้งประเทศ ให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสะดวก มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีความรับผิดชอบต่อการทำหน้าที่ในฐานะนักการเมืองที่มีธรรมาภิบาล มีจริยธรรม มีคุณธรรม และไม่ทุจริตประพฤติมิชอบ ไม่คอร์รัปชัน รวมทั้ง สร้างประชาชนให้มีจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกัน มีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบร่วมกันในบ้านเมือง ด้วยการใช้อิทธิพลและปกป้องรักษาสีทิวในฐานะที่เป็นประชาชนคนไทย ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน ด้วยการซื้อสิทธิขายเสียง และมีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลือกคนดีเป็นตัวแทนของประชาชน เพื่อเลือกคนดีให้เป็นนักการเมืองที่ดี และร่วมกันตรวจสอบนักการเมืองหรือตัวแทนที่ประชาชนให้เข้าไปทำหน้าที่แทนประชาชน อันเป็นมาตรการให้เป็นนักการเมืองที่ดีและทำงานการเมืองที่ดีอย่างยั่งยืนตลอดไป โดยการสร้างหลักสูตรการศึกษาและสร้างการเรียนรู้ตั้งแต่เด็กและเยาวชน และเพื่อให้บุคคลเหล่านี้เจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่เป็นนักการเมืองที่ดี และเป็นประชาชนที่ดีของประเทศชาติสืบไป

๙. แผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

จากรายงานการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ของสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ได้วางแนวทางการปฏิรูปด้านการเมืองไว้ ๖ เรื่องสำคัญ ได้แก่

๑. ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ให้ได้นักการเมืองที่ดี
๒. ระบบพรรคการเมือง ที่มีประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง
๓. การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม
๔. การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
๕. การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
๖. การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและสร้างความปรองดอง

ซึ่งการปฏิรูปการเมืองให้สัมฤทธิ์ผลนั้น ได้กำหนดเป้าหมายหลักที่สำคัญไว้ ๕ ประการ อันนำไปสู่การเป็นยุคศาสตร์ชาติ ด้านการเมือง ได้แก่

๑. การสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ มีความมั่นคง ยั่งยืน
๒. การทำให้รัฐบาลในทุก ๆ รัฐบาลมีเสถียรภาพ
๓. การทำให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อย ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
๔. การทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี ประชาชนมีงานทำและมีรายได้เพียงพอ

ต่อการยังชีพ

๕. การทำให้ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพ และมีความสุข

โดยการมุ่งไปสู่เป้าหมายของการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ๕ ประการข้างต้นนี้ จะต้องมีการวางแผนงานและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เพื่อเดินไปสู่เป้าหมายดังกล่าวอย่างเป็นกระบวนการและเป็นขั้นเป็นตอน กล่าวคือ

(๑) ภาคประชาชน

(๑.๑) การให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๑.๒) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมการเมือง

(๑.๓) การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ

(๑.๔) ให้ยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน

(๑.๕) ให้ประชาชนใช้อิทธิพลเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำ

ไม่ว่าด้วยทางใด

(๒) ภาคพรรคการเมือง

(๒.๑) ให้พรรคการเมืองเป็นของประชาชน และให้การดำเนินกิจการของพรรคการเมือง เป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้

(๒.๒) ให้พรรคการเมืองพัฒนาเป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีอุดมการณ์ทาง การเมืองร่วมกัน

(๒.๓) ให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนิน กิจกรมทางการเมืองและการคัดเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมจริยธรรม เข้ามา บริหารพรรค และส่งไปเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

(๒.๔) ให้มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบของพรรคการเมืองในการประกาศโฆษณา นโยบาย ที่มีไว้วิเคราะห์ผลกระทบ ความคุ้มค่า และความเสียหายอย่างรอบด้าน

(๓) การตรวจสอบการเลือกตั้งให้สุจริตและเที่ยงธรรม ให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงาน ผลงาน และประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่รัฐ หน่วยงานและองค์กร อีกระยะอื่น ๆ ที่ช่วยงานการเลือกตั้ง ผลและมาตรการของการบังคับใช้กฎหมาย

(๔) การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ให้มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

(๕) การแก้ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ให้มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง โดยสันติวิธีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

(๖) ให้มีการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี เพื่อเป็นการปฏิรูป “คน” ไม่ว่าจะประชาชน ทั่วไปหรือเป็นนักการเมืองที่ดี ด้วยการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองให้เกิดขึ้นได้จะต้องมีกระบวนการ ดังนี้

(๖.๑) เกิดจากการเรียนรู้และปลูกฝัง ด้วยการสร้างความเข้าใจ สร้างนิสัย พฤติกรรม ให้มีความรับผิดชอบต่อ มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรม มีจริยธรรม มีระเบียบวินัย ให้การยอมรับในการ อยู่ร่วมกัน ยอมรับฟังเหตุผลซึ่งกันและกัน ไม่เบียดเบียนกัน มีความเสียสละเพื่อส่วนรวม ยอมรับการตัดสินใจของคน ส่วนใหญ่ และเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับคนรุ่นใหม่

(๖.๒) มีหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ระดับเด็กและเยาวชน และระดับ อุดมศึกษาหรือระดับมหาวิทยาลัย หรือตามที่องค์กรฝ่ายนิติบัญญัติหรือของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ที่รับผิดชอบ จัดให้มีการศึกษาเรียนรู้ถึงที่มา การพัฒนาการเมืองไทย รวมถึงของต่างประเทศที่มีแนวคิดและ เหตุผลต่าง ๆ ในทางการเมือง

(๖.๓) เกิดจากการศึกษาในโรงเรียน มหาวิทยาลัย สถานศึกษา และสถาบันการศึกษาอื่น ๆ รวมทั้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ รัฐสภา สภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๖.๔) ให้เป็นนโยบายของรัฐ ในการสร้างสังคมประชาธิปไตยให้เกิดขึ้น ตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน สถานศึกษา รวมทั้งในการดำเนินชีวิตร่วมกันในสังคมทั่วไป

(๖.๕) ให้มีการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้ประชาชนแม้ยังไม่มีสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิ ทางการเมือง ได้มีโอกาสเข้ามีส่วนร่วมในทางการเมือง เช่น ให้เด็กและเยาวชนสามารถเข้าคุหาเลือกตั้งกับบิดา มารดาหรือผู้ปกครองได้ หรือให้นิสิตนักศึกษาช่วยงานคณะกรรมการการเลือกตั้งในทุกครั้งที่มีการจัดการ การเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

(๖.๖) การสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ด้วยการสร้างให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ด้วยการสร้างนักการเมืองรุ่นใหม่ ที่มีใจและมีอุดมการณ์ทางการเมือง มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมจริยธรรม และมีความเสียสละเข้าสู่เส้นทางทางการเมือง และ

นิสัยและพฤติกรรมของประชาชนทั่วไปให้ตระหนักและรับผิดชอบประเทศร่วมกัน ด้วยการทำหน้าที่ไปลงคะแนนเลือกตั้งเลือกคนดี ๆ ไปทำหน้าที่แทนประชาชนทั้งประเทศ และมีส่วนร่วมในการตรวจสอบนักการเมืองที่ทุจริตประพฤติมิชอบและคอร์รัปชัน ให้ออกจากตำแหน่ง

(๗) ภายใน ๑ ปี นับแต่วันที่ ๖ เมษายน ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะต้องกำหนดให้เริ่มดำเนินการปฏิรูปประเทศข้างต้น โดยมีแผนและขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

- (๗.๑) วิธีการจัดทำแผนงานการปฏิรูปการเมือง
- (๗.๒) การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูปการเมือง
- (๗.๓) ขั้นตอนในการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง
- (๗.๔) การวัดผลการดำเนินการ
- (๗.๕) ระยะเวลาดำเนินการปฏิรูปการเมือง

๑๐. ข้อเสนอแนะการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ

จากข้อเสนอแนะแนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ที่คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้จัดทำรายงานไว้แล้วนั้น มีจุดมุ่งหมายและมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อให้การเมืองมีเป้าหมายและทิศทางทางการเมืองในการพัฒนาประเทศให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ให้การเมืองมีการพัฒนาให้ดีขึ้น และเป็นการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งจะต้องดำเนินการตามแผน กระบวนการ และใช้ระยะเวลาเป็นลำดับอย่างมีขั้นมีตอน คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จึงขอเสนอแนะแนวทางให้มีการปฏิรูปการเมืองไทย ให้มีการเปลี่ยนแปลงและปรับเปลี่ยนแนวทางและวิถีทางทางการเมืองที่มั่นคงและเป็นการเมืองที่เข้มแข็ง สร้างนักการเมืองและสร้างประชาชน (สร้างคน) ที่ดี มีคุณธรรมและมีคุณภาพทางการเมือง ให้มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างกว้างขวาง โดยให้กระบวนการการปฏิรูปการเมืองดังกล่าว ดำเนินการอย่างชัดเจนและมีเป้าหมายในการปฏิรูปที่สัมฤทธิ์ผล ดังนี้

(๑) การให้มีการเมืองยุคใหม่ที่มีนักการเมืองที่ดี มีระบบพรรคการเมืองที่ดี ที่ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมืองและในการเป็นเจ้าของพรรคการเมือง มีการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม มีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เข้มข้นจริงจัง

(๒) การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ที่ประชาชนคนไทย รวมถึงตัวนักการเมืองเองจะต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางการเมือง เพื่อประโยชน์สุขร่วมกันของพี่น้องประชาชนทั้งประเทศ

(๓) การทำให้การเมืองไทยเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ด้วยการ

(๓.๑) การอยู่ร่วมกันด้วยเสียงข้างมากที่มีธรรมาภิบาล ในการกำหนดทิศทางการเมืองในประเทศ

(๓.๒) ความมีอิสระในการตัดสินใจที่ไม่ถูกครอบงำ บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชาติ

(๓.๓) การให้ได้ตัวแทนที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นคนที่มีความรู้ มีความสามารถ มีคุณธรรม มีจริยธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

(๓.๔) ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนในระบบอุปถัมภ์ ให้มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระ เพื่อคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

(๓.๕) ให้กำหนดนโยบายของรัฐ ให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้น อย่างจริงจังต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนักรบการเมือง ที่จะไม่ให้มีการใช้เงินที่ผิดกฎหมายและไม่ให้มีการซื้อสิทธิขายเสียง

แนวทางการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองข้างต้น เพื่อให้เกิดการยั่งยืน จึงจำเป็นต้องวางแนวทางให้เกิดการดำเนินการปฏิรูปด้านการเมืองอย่างเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องชัดเจน จึงก่อกำหนดให้เป็นยุทธศาสตร์ชาติที่มีเป้าหมายที่บรรลุผลสำคัญ ๕ ประการ ได้แก่ ๑) การสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ มีความมั่นคง ยั่งยืน ๒) การทำให้รัฐบาลในทุก ๆ รัฐบาลมีเสถียรภาพ ๓) การทำให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อย ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ๔) การทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี ประชาชนมีงานทำ และมีรายได้เพียงพอต่อการยังชีพ ๕) การทำให้ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพ และมีความผาสุก

ซึ่งการเสนอแนะให้การปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้เป็นยุทธศาสตร์ชาตินี้ มีเป้าหมายสำคัญเพื่อการแก้ปัญหาการเมือง ให้เป็นการเมืองที่มีความมั่นคง ในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง อันจะนำไปสู่ความเป็นประเทศชาติที่เข้มแข็งและมีเสถียรภาพ เนื่องจากช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา นับสิบปี ประเทศชาติเกิดปัญหาวิกฤติทางการเมือง ที่สร้างปัญหาในการบริหารประเทศ รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพ และเกิดความแตกแยกของคนในชาติอย่างรุนแรง ดังนั้น เป้าหมายของการแก้ปัญหาวิกฤติของชาติและทำให้การเมืองมีเสถียรภาพเป็นการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ จึงขอเสนอแผนการแก้ปัญหาการเมืองด้วยการปฏิรูปการเมือง เพื่อเสนอให้เป็นยุทธศาสตร์ชาติ ด้วยการสร้างให้เกิดความมั่นคงทางการเมือง ให้มีการพัฒนาคนโดยการสร้างประชาชนและสร้างนักรบการเมืองที่ดี มีเป้าหมายของการปฏิรูปการเมืองให้สำเร็จ มีระยะเวลาการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองที่สัมฤทธิ์ผล มีหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบต่อการปฏิรูปการเมือง และทำให้การเมืองดีขึ้น และยังมีแนวทางการใช้งบประมาณที่ไม่สร้างภาระให้งบประมาณแผ่นดิน โดยคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ด้วยการดำเนินการตามแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ที่มีกระบวนการจัดการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาการเลือกตั้งทั้งหลายที่ผ่านมา ซึ่งการจัดทำยุทธศาสตร์ชาติ ด้านการเมืองนี้ จะต้องดำเนินการและคำนึงถึงความสำคัญในเรื่องเหล่านี้ อาทิ

๑๐.๑ ยุทธศาสตร์ชาติในเรื่องความมั่นคงของประเทศ ด้านการเมือง

“ความมั่นคงของประเทศ” จะเกิดจากสิ่งที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้บ้านเมืองมีความเข้มแข็ง ในหลาย ๆ ด้าน การเมืองมีเสถียรภาพ ประชาชนมีความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในทางการเมืองและในการบริหารประเทศร่วมกัน ซึ่งการจะทำให้การเมืองสร้างความมั่นคงให้ประเทศได้ จะต้องมีการสร้างการเมืองให้มั่นคงและมีเสถียรภาพควบคู่ไปด้วย โดยตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ต้องคำนึงถึงหลักอำนาจอิตีเปเตยเป็นของปวงชน และประชาชนจะต้องมีสิทธิ เสรีภาพ และมีความเสมอภาค การบริหารประเทศและการอยู่ร่วมกันจะต้องอยู่บนหลักนิติรัฐ หลักนิติธรรม โดยการตัดสินใจของชาติด้วยหลักของเสียงข้างมาก

ความชอบธรรมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ผู้บริหารประเทศจะต้องมีธรรมาภิบาล มีความซื่อสัตย์สุจริต มีคุณธรรมและมีจริยธรรม ไม่แสวงหาอำนาจและผลประโยชน์เพื่อตัวเอง ซึ่งความชอบธรรมของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว ต้องเกิดจากการที่ประชาชนได้เลือกตั้งผู้แทนของตนเข้ามาปกครองและบริหารประเทศตามระบอบประชาธิปไตย อันจะทำให้รัฐบาลที่เข้าสู่อำนาจการปกครอง จึงมีความยึดโยงกับประชาชน ด้วยการกำหนดเป้าหมายของการบริหารประเทศอย่างมีวิสัยทัศน์

“วิสัยทัศน์” ที่นำไปสู่ความมั่นคงทางการเมือง ได้แก่ ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย และมีความมั่นคงทางการเมือง มีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็นเสาหลักของประเทศที่มีความเข้มแข็ง มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล อย่างมียุทธศาสตร์

ยุทธศาสตร์ด้านความมั่นคงทางการเมือง เพื่อบรรลุเป้าหมายที่จะทำให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย มีความมั่นคงทางการเมือง มีสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่เป็นเสาหลักของประเทศที่มีความเข้มแข็ง มีระบบการเมืองที่มั่นคงเป็นกลไกที่นำไปสู่การบริหารประเทศที่มีเสถียรภาพ ต่อเนื่องและโปร่งใสตามหลักธรรมาภิบาล ซึ่งการให้เกิดความมั่นคงทางการเมืองนี้ ควรต้องมีแนวทาง ๓ ประการ ดังนี้

(๑) ให้มีการทบทวนปรับแก้รัฐธรรมนูญ

(๒) ระบบคุณธรรม

(๓) ระบบความชอบธรรม

ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

(๑) ให้มีการทบทวนปรับแก้รัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดสะท้อนถึงสภาพสังคมและการเมืองของแต่ละยุคแต่ละสมัยซึ่งอาจแตกต่างกันได้ ดังนั้น ประเทศไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน เป็นระยะเวลา ๘๕ ปี ได้ประสบปัญหาการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง อันเกิดจากสาเหตุหลายปัจจัยที่ส่วนใหญ่ เกิดจากสภาพปัญหาทางการเมือง เกิดจากการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ เกิดจากนักการเมืองที่ขาดธรรมาภิบาล ขาดคุณธรรมและขาดจริยธรรม เกิดจากความขัดแย้งทางการเมืองและความแตกแยกของคนในชาติ และอื่น ๆ อันนำไปสู่การรัฐประหารและมีการยกร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่หรือแก้ไขเพิ่มเติม รวมแล้วมีจำนวน ๒๐ ฉบับ ทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงและร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ ประเทศชาติต้องตกอยู่ในสภาวะตึงเครียดทางการเมือง และการเผชิญหน้ากันระหว่างฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายต่อต้านการเผชิญหน้าดังกล่าวก่อให้เกิดความแตกแยกยาวนาน อันไม่เป็นผลดีต่อความมั่นคงของประเทศ

ซึ่งปัญหาทางการเมืองข้างต้น หลาย ๆ ครั้ง สืบเนื่องจากปัญหาในทางรัฐธรรมนูญ หรือเกิดทางตันในทางการเมือง จนกลายเป็นเงื่อนไขวิกฤติของชาติ บางครั้งนำไปสู่การแก้ปัญหาด้วยการรัฐประหารและยกเลิกการใช้รัฐธรรมนูญ ดังที่เคยเกิดในประวัติศาสตร์ของประเทศมาหลายครั้ง (ตารางแสดงการปรับเปลี่ยนรัฐบาลในอดีตและรัฐธรรมนูญที่ถูกยกเลิก และการเสนอให้มีการทบทวนปรับแก้รัฐธรรมนูญ) จึงกลายเป็นปัญหาของความมั่นคงทางการเมืองที่ทำให้ประเทศและรัฐบาลขาดเสถียรภาพ

การแก้ไขรัฐธรรมนูญ จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งของการแก้ปัญหาทางการเมืองที่เกิดขึ้นโดยสันติวิธี

คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จึงเสนอให้ในระยะเวลาเมื่อครบ ๑๐ ปี นับแต่วันที่รัฐธรรมนูญประกาศใช้บังคับ ให้รัฐสภาตั้งคณะกรรมการจากฝ่ายสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เพื่อทำหน้าที่ในการทบทวนการตรวจสอบการใช้รัฐธรรมนูญ รวมทั้งให้มีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ทันสมัยและสอดคล้องกับเหตุการณ์และสถานการณ์ของบ้านเมืองตามกระบวนการที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๕ และมาตรา ๒๕๖ บัญญัติไว้ เพื่อความมั่นคงทางการเมืองดังกล่าว

ตารางแสดงการปรับเปลี่ยนรัฐบาลในอดีตและรัฐธรรมนูญที่ถูกยกเลิก และเสนอให้มีการทบทวนปรับแก้รัฐธรรมนูญ

รัฐประหาร	ปี ๒๔๗๕	ปี ๒๔๗๖	ปี ๒๔๙๐	ปี ๒๔๙๑	ปี ๒๔๙๔	ปี ๒๕๐๐	ปี ๒๕๐๑	ปี ๒๕๑๔	ปี ๒๕๑๙	ปี ๒๕๒๐	ปี ๒๕๓๔	ปี ๒๕๔๙	ปี ๒๕๕๗	ปี ๒๕๗๐
นายกรัฐมนตรีที่ถูกยึดอำนาจ	-	พระยามโนปกรณนิติธาดา	พล.ร.ต. ถวัลย์ ชำรงนาวาสวัสดิ์	นายควง อภัยวงศ์	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	จอมพล ป. พิบูลสงคราม	จอมพล ถนอม กิตติขจร	จอมพล ถนอม กิตติขจร	ม.ร.ว. เสรี ปราโมช	นายธานินทร์ กรัยวิเชียร	พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ	พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร	น.ส. ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร	ให้รัฐสภาตั้งคณะกรรมการธิการจากฝ่ายสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา เพื่อ
รัฐธรรมนูญที่ถูกยกเลิกโดยการรัฐประหาร	-	-	ปี ๒๔๘๙	-	ปี ๒๔๙๒	-	ปี ๒๔๙๕	ปี ๒๕๑๑	ปี ๒๕๑๗	ปี ๒๕๑๙	ปี ๒๕๒๑	ปี ๒๕๔๐	ปี ๒๕๕๐	ทำหน้าที่ในการทบทวนการ
รัฐธรรมนูญฉบับใหม่	ปี ๒๔๗๕	ปี ๒๔๘๙	ปี ๒๔๙๐	-	ปี ๒๔๙๕	-	ปี ๒๕๐๒	ปี ๒๕๑๕	ปี ๒๕๑๙	ปี ๒๕๒๐	ปี ๒๕๓๔	ปี ๒๕๕๐	ปี ๒๕๖๐	ตรวจสอบการใช้รัฐธรรมนูญ รวมทั้งให้มีการปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญให้ทันสมัยและสอดคล้องกับเหตุการณ์และสถานการณ์ของบ้านเมือง

หมายเหตุ: วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้ประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดสภาผู้แทนราษฎร พร้อมงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา และเมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ ได้มีการรัฐประหารเกิดขึ้น นำโดย พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ยึดอำนาจรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดา

(๒) ระบบคุณธรรม หมายถึง ระบบที่จัดลำดับความสำคัญสูงสุด เพื่อให้ได้มาซึ่งบุคคลที่มีความรู้ความสามารถที่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ รวมทั้ง องค์กรอิสระและตุลาการ การเข้าสู่ตำแหน่งดังกล่าวควรเป็นไปตามระบบคุณธรรม ซึ่งหมายความรวมถึง คุณธรรมที่เป็นเรื่องความดีด้วย เพื่อให้ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านจากลักษณะวัฒนธรรมระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ไปสู่ระบบคุณธรรม เป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุถึงเป้าหมายการสร้าง ความมั่นคงทางการเมืองตามยุทธศาสตร์ชาติ โดยคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้ดำเนินการศึกษาแนวทางการปฏิรูปการเมืองในภาคส่วนต่าง ๆ ซึ่งเป็นวิธีการที่สำคัญในการบรรลุถึงการปฏิรูปการเมืองโดยเน้นความสำคัญไปที่ ๑) การปฏิรูปผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ๒) การปฏิรูประบบพรรคการเมือง ๓) การปฏิรูปการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ๔) การปฏิรูปการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ๕) การปฏิรูปการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การปฏิรูปการเมืองทั้ง ๕ ประเด็นนี้ ถือว่าเป็นหัวใจหลักในการสร้าง “คน” ไม่ว่าจะเป็นประชาชนทั่วไปหรือนักการเมืองไปสู่ความมั่นคงทางการเมืองด้วย “ระบบคุณธรรม” ที่กล่าวถึงข้างต้น

ข้อเสนอแนะการปฏิรูปการเมือง ตามข้อ ๑) - ๕) ข้างต้น อันเป็นแนวทางให้เกิดระบบคุณธรรมดังกล่าว คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ได้จัดทำรายงานเพื่อเสนอแนวทางและกลไกการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองต่อสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ซึ่งสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้ให้ความเห็นชอบและจัดส่งให้คณะรัฐมนตรีและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณา นอกจากนี้ ได้จัดทำข้อเสนอประเด็นสำคัญเพื่อการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. .... ข้อเสนอประเด็นสำคัญเพื่อการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. .... ข้อเสนอประเด็นสำคัญเพื่อการจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ. .... ข้อเสนอประเด็นสำคัญเพื่อการพิจารณาการพิจารณาจัดทำร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. .... เสนอต่อคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญเพื่อพิจารณา รวมทั้งได้ดำเนินการยกร่างพระราชบัญญัติการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย พ.ศ. .... เพื่อเสนอให้รัฐบาลพิจารณา และในขณะที่จัดทำรายงานฉบับนี้ ร่างพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญดังกล่าวอยู่ระหว่างการพิจารณาและจัดทำของคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติ

ซึ่งการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ตามข้อเสนอของคณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองที่ได้เสนอผ่านสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศไปแล้วนั้น เป็นกระบวนการที่แก้ปัญหาการเมืองที่ผ่านมาให้เป็นการเมืองยุคใหม่ที่มีกระบวนการสร้างคนดีเข้าสู่สภา ให้ประชาชนมีความรับผิดชอบร่วมกัน สร้างความดีงามและความสวยงามทางการเมือง โดยมีหลักการสำคัญอยู่บนพื้นฐานของวัฒนธรรมทางการเมืองที่สร้างการเมืองที่ดีมีคุณธรรม อันเป็น “ระบบคุณธรรม” ดังนั้น กระบวนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองดังกล่าวข้างต้น ได้แก่

- ๑) ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- ๒) ระบบพรรคการเมือง
- ๓) การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม
- ๔) การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ
- ๕) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

จึงเป็นข้อเสนอให้นำไปสู่การสร้างระบบคุณธรรมที่จะทำให้เกิดการเมืองเกิดการปฏิรูปเปลี่ยนแปลง “คน” ให้มีการพัฒนาการเมืองที่ดีขึ้น ไม่ว่าจะเป็นตัวนักการเมืองหรือประชาชนทั่วไป

(๓) ระบบความชอบธรรม หมายถึง การยอมรับในการมีอำนาจและการใช้อำนาจในการปกครอง ไม่ใช่การให้ประชาชนยอมรับในอำนาจเพราะความกลัว หรือเพราะได้รับผลประโยชน์ แต่เพราะยอมรับกติกาของรัฐ ที่ใช้ในการควบคุมสังคมว่ามีอยู่จริงและเป็นสิ่งถูกต้อง ความชอบธรรมจึงเกี่ยวกับการประเมินความดีงามของการใช้อำนาจ ประสิทธิภาพในการใช้อำนาจ และความยุติธรรมของอำนาจทางการเมือง

ดังนั้น ความชอบธรรมของรัฐบาลจะเกิดขึ้นได้จากการบริหารการพัฒนาประเทศ การจัดการการแก้ไขปัญหาการบริหารประเทศ การแก้ไขปัญหาสังคมและปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่เริ่มปฏิรูปมาตั้งแต่การประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ แต่ยังมีหลายปัญหาที่ฝังรากลึกและยังประสบปัญหาที่ปรากฏให้เห็นอยู่ ดังนี้

๓.๑) ปัญหาความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งควรได้รับการแก้ไขโดยสันติวิธี ยึดหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยควรมีกลไกหรือมาตรการป้องกันความขัดแย้งและแตกแยกทางการเมืองและประชาชนในชาติ สามารถป้องกันหรือช่วยลดสถานการณ์ไม่ให้ลุกลามจนเกิดความรุนแรงได้อย่างมีประสิทธิภาพและทันต่อเหตุการณ์

๓.๒) การเมืองที่มั่นคงและระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีส่วนร่วมจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าประเทศยังไม่อาจก้าวพ้นอุปสรรคสำคัญที่เป็นดุจโรคร้ายของประเทศชาติ ซึ่งรัฐบาลและทุกกลไกของรัฐบาล รวมทั้ง ประชาชนจะต้องร่วมกันต่อสู้กับโรคร้ายของประเทศให้ลุล่วงไป อาทิ

๓.๒.๑) ปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในสังคม ซึ่งเป็นบ่อเกิดของปัญหาอื่น ๆ ที่ตามมา เช่น ปัญหาหนี้สิน ปัญหาความไม่รู้หนังสือ ปัญหาการรณรงค์และหวังพึ่งพา ปัญหาการค้าประเวณี และปัญหาอาชญากรรมต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งประเทศที่จมปลักอยู่กับความยากจนย่อมเป็นอุปสรรคต่อความมั่นคงทางการเมืองและระบอบประชาธิปไตยอย่างแยกไม่ออก

๓.๒.๒) ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ระบบอุปถัมภ์และผลประโยชน์ทับซ้อน ซึ่งเป็นปัญหาที่ฝังรากลึกในสังคมไทยอย่างลึกซึ้ง โดยต้องอาศัยการสร้างค่านิยมไม่ให้คนคิดโกง และแม้คิดโกงก็มีกฎหมายที่ลงโทษรุนแรงเพื่อให้หวาดกลัวไม่กล้ากระทำความผิด รวมถึงให้มีมาตรการป้องกันที่เข้มข้นไม่ให้เกิดการทุจริตประพฤติมิชอบในทุกลักษณะ

๓.๒.๓) ปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาร้ายแรงอีกปัญหาหนึ่งของสังคมไทยที่ต้องทุ่มเททรัพยากรเพื่อขจัดปัญหานี้ให้หมดสิ้นไป

๓.๒.๔) ปัญหาความรุนแรง ๓ จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งเป็นปัญหาที่เป็นความทุกข์ใจของคนทั้งแผ่นดิน ยืดเยื้อ ต่อเนื่องมายาวนาน ต้องได้รับการแก้ไขด้วยหลักการเข้าใจ เข้าถึง พัฒนา ตลอดจนการใช้หลักการทางการเมือง การเจรจา และการยอมรับนับถือในวัฒนธรรมและความเชื่อที่แตกต่างกัน

๓.๓) การสร้างจิตสำนึกและเจตจำนงของประชาชนในชาติร่วมกันที่จะเป็นประชาชนที่รู้หน้าที่ คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตน มีความรู้รักสามัคคี ยึดมั่นในชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ และมีเจตจำนงร่วมกันที่จะพัฒนาประเทศให้มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

ทั้งนี้ แม้ว่าปัญหาข้างต้น จะมีหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐรับผิดชอบในการจัดการและแก้ไข ปัญหาอยู่แล้ว แต่ปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาหลักของชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการทบทวนและตรวจสอบในระดับยุทธศาสตร์เพื่อประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในทุก ๆ ๕ ปี เพื่อให้เป็นระบบคุณธรรมและเกิดการยอมรับในมวลหมู่ประชาชน ก็จะทำให้ประเทศเกิดความมั่นคง

๑๐.๒ การพัฒนา “คน” โดยการสร้างประชาชนและสร้างนักการเมืองที่ดี ให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพทางการเมือง มีความรับผิดชอบและมีส่วนร่วมในทางการเมืองอย่างกว้างขวาง

๑๐.๒.๑ การสร้าง (คน) ประชาชนทางการเมืองและการสร้างประชาธิปไตย ด้วยการ

(๑) การสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ให้เกิดจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชาติ โดยเริ่มตั้งแต่เด็กและเยาวชน รวมทั้งให้มีหลักสูตรและให้มีการศึกษา การฝึกอบรมให้เกิดความรับผิดชอบร่วมกันในการอยู่ร่วมกันในระบอบประชาธิปไตย ด้วยการรักษาสีทิวทัศน์ของตนเองและเคารพสิทธิของผู้อื่น ตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน สถานศึกษา และในสังคมของการอยู่ร่วมกัน โดยมีแผนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ยั่งยืน ดังนี้

แผนหลักที่ ๑ การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมือง

แผนหลักที่ ๒ การสร้างนักการเมืองที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

แผนหลักที่ ๓ การประชาสัมพันธ์

แผนหลักที่ ๔ การบริหารการขับเคลื่อนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

แผนหลักที่ ๑ การให้การศึกษาเพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมือง

การปฏิรูปการศึกษาในมิติการศึกษาเพื่อสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตย จำเป็นต้องดำเนินการให้ครอบคลุมสมาชิกทุกวัยของประเทศ เพื่อให้สมาชิกในชุมชน ในสังคม ที่มีความคิด ความเชื่อที่แตกต่างกัน ชัดแย้งกัน สามารถอยู่ร่วมกันได้บนพื้นฐานของการรับฟังความคิดเห็นของกันและกัน การศึกษาเพื่อสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตยจะไม่เน้นการเรียนวิชาผลเมืองแบบดั้งเดิม ไม่ใช้การสอน ด้วยการบรรยาย แต่จะสอนในรูปแบบกิจกรรมและการลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนการสอนผ่านกระบวนการ วิเคราะห์และฝึกปฏิบัติ โดยแหล่งการเรียนรู้วัฒนธรรมทางการเมืองมาจากครอบครัว โรงเรียน วัด ที่ทำงาน และสื่อมวลชน ซึ่งแผนการปฏิรูปการให้ศึกษาดังกล่าวจะดำเนินการจัดทำเป็นบันทึกความเข้าใจ (MOU) ร่วมกันของสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป โดยแผนหลักที่ ๑ การให้การศึกษา ประกอบด้วย

๑) แผนการจัดทำหลักสูตรการศึกษาสร้างประชาชนวัฒนธรรมประชาธิปไตย

๒) แผนการสร้างวิทยากรวัฒนธรรมประชาธิปไตยหลักสูตรเร่งรัดและหลักสูตร

มาตรฐาน

๓) แผนการจัดวิทยากรลงพื้นที่ให้ความรู้วัฒนธรรมประชาธิปไตยหลักสูตรเร่งรัด

แผนหลักที่ ๒ การสร้างนักการเมืองที่ดี และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน

ประกอบด้วย

๑) แผนการสร้างนักการเมืองที่ดี ต้องให้ความรู้ ให้การศึกษาแก่เยาวชน เพื่อให้เยาวชนได้เรียนรู้ถึงความเสียสละและการทำประโยชน์แก่ส่วนรวมโดยเริ่มต้นตั้งแต่สถานศึกษาและการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในครอบครัวและในสังคมตามวิถีประชาธิปไตย ปลุกจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อเยาวชนและประชาชนที่มีความตั้งใจจะไปทำหน้าที่เป็นนักการเมืองที่ดี และการสร้างกิจกรรมทางการเมืองให้ประชาชนได้สัมผัสและเห็นถึงผลประโยชน์ส่วนรวมที่เกิดจากความเสียสละและมีน้ำใจในการอยู่ร่วมกัน

๒) แผนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน โดยโครงการกำหนดมาตรฐานระดับคุณธรรมของนักการเมือง โครงการเสวนาประชาชน และโครงการจัดตั้งสภาพลเมือง

แผนหลักที่ ๓ การประชาสัมพันธ์

การประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือสื่อสารที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของการปฏิรูปการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ดังนั้น การวางแผนประชาสัมพันธ์จึงมีความสำคัญและเกี่ยวข้องกับความสำเร็จ หรือล้มเหลวในการดำเนินงานในครั้งนี้

วัตถุประสงค์ของการประชาสัมพันธ์ เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการส่งเสริมการปฏิรูปการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้กับประชาชน สร้างความตื่นตัวให้กับประชาชน และสื่อที่จะร่วมกันปฏิรูปการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ให้ได้ตระหนักและมีส่วนร่วมในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิรูปการขับเคลื่อนวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยแผนหลักที่ ๓ การประชาสัมพันธ์ ประกอบด้วย

- ๑) แผนดำเนินการประชาสัมพันธ์ทั่วไป
- ๒) แผนการประชาสัมพันธ์กลุ่มประชาชนที่ไม่สนใจการเมือง

แผนหลักที่ ๔ การบริหารการขับเคลื่อนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง

เพื่อให้การดำเนินงานเกิดผลสัมฤทธิ์ตามวัตถุประสงค์ เป้าประสงค์ ที่วางไว้จึงได้กำหนดระบบและกลไกการบริหารแผนแม่บท โดยแผนหลักที่ ๔ การบริหารการขับเคลื่อนการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ประกอบด้วย

- ๑) แผนกำหนดกลไกการบริหาร
- ๒) แผนส่งเสริมวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
- ๓) แผนกองทุนดำเนินงานวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

(๒) การทำให้การเมืองเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์

๒.๑) การอยู่ร่วมกันด้วยการยอมรับเสียงข้างมาก ในการกำหนดทิศทางการเมืองของประเทศไทย

๒.๒) ความมีอิสระในการตัดสินใจ โดยไม่ถูกรอบงำ บนพื้นฐานความรับผิดชอบร่วมกันของคนในชาติ

๒.๓) การให้ได้ตัวแทน ที่เป็นตัวแทนของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรม และมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ประจักษ์

๒.๔) ต้องปรับเปลี่ยนทัศนคติของประชาชนในระบอบอุปถัมภ์ ให้มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเป็นอิสระ ไม่พึ่งพาเงินหรือผลประโยชน์ที่มาแลกคะแนนเสียง เพื่อการคุ้มครองประโยชน์ส่วนรวม

๒.๕) ให้มีนโยบายของรัฐ ให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้น จริงจังต่อการเปลี่ยนพฤติกรรมนักการเมือง และเปลี่ยนพฤติกรรมการซื้อสิทธิขายเสียง

(๓) การสร้างและการพัฒนาประชาชน (คน) ให้มีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง และการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ด้วยการสร้างการเรียนรู้ และปลูกฝังค่านิยมทางการเมืองให้แก่คนรุ่นใหม่ได้แก่

- ๓.๑) ให้มีหลักสูตรการศึกษา ทุกระดับ ตามโรงเรียนทั่วไปทั้งของรัฐและของเอกชน
- ๓.๒) ให้มีโรงเรียนการเมือง และสถาบันการศึกษาทางการเมือง ที่ขึ้นตรงกับรัฐสภาและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

๓.๓) สร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี

๓.๔) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ และมีความรับผิดชอบในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้วยการสมัครหรือเลือกตัวแทนของประชาชน เพื่อเข้าสู่การเมืองในทุกระดับ

๓.๕) ขจัดระบบอุปถัมภ์ที่นำไปสู่การมีอิทธิพลทางการเมือง โดยไม่ให้มีการอยู่ในตำแหน่งทางการเมืองที่ยาวนานเกินไป

- ๓.๖) จัดหรือแก้ปัญหาธุรกิจการเมืองหรือการลงทุนในทางการเมือง
- ๓.๗) ให้มีการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐอย่างเข้มข้น
- ๓.๘) ให้มีมาตรการการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันอย่างจริงจัง ยั่งยืน และมีการ
ลงโทษผู้กระทำความผิดอย่างรุนแรง
- ๓.๙) ให้มีการยกระดับรายได้เพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจให้กับประชาชน
ในระดับรากหญ้าให้อยู่ดีกินดี มีงานทำและมีรายได้ให้พอเพียงแก่การยังชีพ เพื่อปิดกั้นการแก้ปัญหา
ความยากจน ที่มุ่งไปสู่การขายเสียง
- ๓.๑๐) ให้มีการประเมินความเห็นและความพึงพอใจของประชาชนในทาง
การเมืองทุกปี

๑๐.๒.๒ การสร้าง (คน) นักการเมืองที่ดี

- (๑) ด้วยการสร้างคนรุ่นใหม่ ที่เริ่มต้นจากเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ
การเมืองในระบอบประชาธิปไตย
- (๒) ให้มีการเรียนรู้จากหลักสูตรการศึกษาทางการเมืองในทุกระดับการศึกษา
- (๓) ให้มีการปลูกฝังด้านคุณธรรมและจริยธรรม ตั้งแต่ในระดับครอบครัว โรงเรียน
สถานศึกษา และการสร้างระเบียบวินัยของการอยู่ร่วมกันในสังคม
- (๔) ให้มีการยอมรับในเสียงส่วนใหญ่ของการตัดสินใจในการอยู่ร่วมกัน
- (๕) ปลูกฝังความซื่อสัตย์สุจริต และไม่เห็นแก่ตัวตั้งแต่เยาว์วัย
- (๖) สร้างอุดมการณ์และอุดมคติในทางการเมือง โดยให้ความเสียสละต่อส่วนรวม
ด้วยการเสนอตัวเป็นตัวแทนของผู้อื่นในการทำงานทางการเมือง
- (๗) สร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่โดยยึดหลักประโยชน์
ของส่วนรวมเป็นสำคัญ
- (๘) ไม่สร้างปัญหาหรือปมความขัดแย้งทางการเมือง จนประชาชนเกิดความ
แตกแยกแบ่งฝ่ายเหมือนที่ผ่านมา

๑๐.๓ เป้าหมายของการปฏิรูปการเมืองให้สัมฤทธิ์ผล

- การปฏิรูปการเมืองให้สำเร็จหรือให้เกิดผลสัมฤทธิ์ ส่วนสำคัญประการหนึ่งจะต้องเริ่มต้น
จากการจัดทำแผนการปฏิรูปอย่างมีวิธีการและขั้นตอน สร้างกลไกและระบบงานการปฏิรูป การให้ประชาชน
มีส่วนร่วม เพื่อการแก้ปัญหการเมือง และการแก้ปัญหการเลือกตั้งในทุกระดับให้มีคุณภาพ ได้แก่
- (๑) การให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักการปกครองในระบอบ
ประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- (๒) การให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในการเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ในกระบวนการเลือกตั้ง
ทุกระดับ และให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรม
ทางการเมืองและการเลือกผู้มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมจริยธรรม เข้ามาเป็นผู้ดำรง
ตำแหน่งทางการเมืองที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม
- (๓) มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบของพรรคการเมืองในการประกาศนโยบาย
ที่มีไว้วิเคราะห์ผลกระทบ ความคุ้มค่า และความเสียอย่างรอบด้าน
- (๔) มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์
สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน
- (๕) ให้มีการร่วมมือและสนับสนุนจากทุกฝ่าย เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการ
การเลือกตั้งอย่างมีประสิทธิภาพ

- (๖) ให้มีการบังคับการใช้กฎหมาย ที่เข้มข้น จริงจัง และมีประสิทธิภาพ
- (๗) ให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคน ตั้งแต่เนิ่นๆ การเมือง และพฤติกรรมของคนทั่วไป ให้มีความรับผิดชอบร่วมกันในทางการเมืองและไม่กระทำการที่ผิดต่อกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้ง และกฎหมายอื่น ๆ
- (๘) ให้มีระบบการตรวจสอบและประเมินผล รวมถึงความพึงพอใจของประชาชน ต่อปัญหาการเลือกตั้งในประเทศไทย

ทั้งนี้ เป้าหมายของการแก้ปัญหาทางการเมืองที่ให้เห็นชัดเจน คือ การเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ได้การเมืองที่ใสสะอาด และไม่กระทำความผิดต่อกฎหมายในทุกลักษณะ อันนำไปสู่เนิ่นๆ การเมืองที่ดี มีคุณภาพ มีธรรมาภิบาล มีความซื่อสัตย์สุจริต มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมและมีจริยธรรม ทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม

๑๐.๔ การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการมีกลไกการเข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง ด้วยความโปร่งใส สุจริต และมีความชอบธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในระหว่างดำรงตำแหน่ง ต้องมีกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่มีประสิทธิภาพ

การปฏิรูปการเมืองให้สำเร็จจะต้องมีระบบการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่เข้มข้นจริงจัง คณะกรรมการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จึงได้เสนอแผนการปฏิรูปและวิธีการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง เรื่อง การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ซึ่งการดำเนินการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐที่ผ่านมา แม้จะมีการกำหนดมาตรการและกลไกการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐไว้ อย่างเข้มข้นและมีการสร้างองค์กรอิสระต่าง ๆ เข้ามาทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ ทั้งมาตรการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐผ่านระบบรัฐสภา การควบคุมและตรวจสอบใช้อำนาจรัฐผ่านองค์กรตามรัฐธรรมนูญ องค์กรอิสระ และกระบวนการยุติธรรม การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชน และการควบคุมและตรวจสอบข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจรัฐ แต่การใช้มาตรการดังกล่าวยังไม่สามารถควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้อย่างแท้จริง ทำให้มีการใช้อำนาจรัฐโดยมิชอบ ปราศจากการตรวจสอบ การแสวงหาประโยชน์จากการใช้อำนาจรัฐเพื่อตนเองและพวกพ้อง เกิดการทุจริตคอร์รัปชันขยายออกไปเป็นวงกว้างและมีลักษณะที่ซับซ้อนมากขึ้น

ดังนั้น เพื่อให้การควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐบรรลุวัตถุประสงค์ อันมุ่งไปสู่การปฏิรูปการเมืองที่สัมฤทธิ์ผลนั้น จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายการแก้ไขปัญหา ด้วยการมีองค์กรและกลไกตรวจสอบ ตลอดจนมีมาตรการบังคับใช้กฎหมายที่มีประสิทธิภาพเพื่อกำกับ ควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ จึงควรมีการปฏิรูปมาตรการและกลไกการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐให้เป็น ยุทธศาสตร์ชาติ ดังนี้

(๑) การปฏิรูปการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐผ่านระบบรัฐสภาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

- (๑.๑) การตั้งกระทู้ถาม
- (๑.๒) การอภิปรายเพื่อลงมติไม่ไว้วางใจของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- (๑.๓) การเปิดอภิปรายทั่วไปในสภาผู้แทนราษฎร การเปิดอภิปรายทั่วไปในวุฒิสภา และการเปิดอภิปรายทั่วไปในรัฐสภา
- (๑.๔) การเสนอญัตติ
- (๑.๕) การควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณของแผ่นดิน

(๑.๖) ระบบกรรมาธิการ

- (๒) การปฏิรูปการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐผ่านองค์กรตามรัฐธรรมนูญ
องค์กรอิสระและกระบวนการยุติธรรม
- (๓) การปฏิรูปการควบคุมและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐโดยประชาชน
- (๔) การปฏิรูปการควบคุมและการตรวจสอบข้าราชการและพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ใช้อำนาจรัฐ

๑๐.๕ ระยะเวลาการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง โดยให้เริ่มดำเนินการปฏิรูปประเทศ การวัดผลการดำเนินการ และระยะเวลาดำเนินการปฏิรูป ให้เริ่มดำเนินการภายใน ๑ ปี นับแต่วันประกาศใช้ รัฐธรรมนูญและความสัมฤทธิ์ผล ให้พิจารณาจากผลการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรวาระละ ๔ ปี มีจำนวนการเลือกตั้ง ๕ ครั้ง ตามแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ตามข้อ ๙ ข้างต้น เพื่อให้เกิดการผลัดเปลี่ยนคนรุ่นใหม่เข้ามาในเส้นทางการเมือง ซึ่งรวมแล้วจะต้องให้เวลาการปฏิรูปการเมือง ให้เห็นผลสัมฤทธิ์ ทำให้ได้การเมืองยุคใหม่ ภายในระยะเวลาไม่เกิน ๒๐ ปี

นอกจากนี้ การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะเกิดขึ้นได้ จะต้องมีการเป่าหมายให้เกิดเป็นรูปธรรมด้วยการกำกับหรือดำเนินการตามเส้นทางการระยะเวลาที่จะทำให้เกิดการพัฒนา การเมืองอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ดังนี้

(๑) ภายในเวลา ๑ ปี นับแต่วันที่ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

(๑.๑) จะต้องมีกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และกฎหมายอื่น ได้แก่

- ๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง
- ๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง
- ๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
- ๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
- ๕) กฎหมายที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่น
- ๖) กฎ ระเบียบ คำสั่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งทุกระดับ

(๑.๒) ภายในระยะเวลา ๑ ปี ดังกล่าว จะต้องให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง ครบ ๗ คน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๒๒

(๑.๓) ให้มีการปรับตัวของนักการเมือง และทำพรรคการเมืองให้เป็นพรรคการเมืองของ ประชาชนอย่างแท้จริง เพื่อมุ่งไปสู่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบัน

(๑.๔) การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก ตามรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย โดยคณะกรรมการการเลือกตั้งนี้ จะต้องจัดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม โดยคณะกรรมการการเลือกตั้ง จะต้องกำหนดวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง ให้ได้อย่างเด็ดขาดและมีประสิทธิภาพและป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดต่อกฎหมายเลือกตั้ง

(๑.๕) จะต้องมีมาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย กับการแก้ปัญหาการเมือง ให้ได้อย่างจริงจัง เช่น ให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะ มีกฎหมายที่ให้รัฐสภา สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตั้งโรงเรียน การเมือง ในองค์กรและหน่วยงานดังกล่าว และให้มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการสร้างมาตรการป้องกันมิให้เกิดความ ขัดแย้งทางการเมืองโดยเฉพาะเช่นกัน

(๑.๖) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกชั้นตอน เช่น การเสนอความเห็นทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนในพรรคการเมือง การเลือกตั้ง การลงคะแนนเลือกตั้ง การถอดถอน และการทำประชามติ

(๑.๗) ให้เกิดการเรียนรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน พร้อมรณรงค์ให้ทุกฝ่ายที่จะไม่กระทำความผิดต่อกฎหมาย ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง เพื่อการเลือกตั้งที่โปร่งใส บนพื้นฐานของความสุจริตและเที่ยงธรรม

(๑.๘) จัดทำหลักสูตรการศึกษาให้ความรู้แก่ประชาชนทุกระดับ เพื่อสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยการปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนเริ่มการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในกิจกรรมหรืองานในทางการเมือง ที่เป็นประโยชน์ของคนในประเทศโดยรวม

(๑.๙) ให้ปฏิรูปการเมืองระดับท้องถิ่นเป็นหัวใจสำคัญพื้นฐานของการปฏิรูปการเมือง และให้มีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการปฏิรูปการเมืองในระดับท้องถิ่น รวมทั้ง แนวทางและมาตรการการแก้ปัญหา โดยให้ความสำคัญต่อการทำให้การเมืองในระดับท้องถิ่นเป็นการเมืองที่เข้มแข็ง ดูแลทุกข์สุขของพี่น้องประชาชนอย่างใกล้ชิด และให้มีการกระจายอำนาจอย่างแท้จริง รวมทั้ง ให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองกันมาก ๆ ด้วยการให้มีการจัดการเลือกตั้งให้เรียบร้อย บนพื้นฐานของการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง และให้มีการแก้ปัญหามลประโยชน์ทับซ้อนของการเมืองในระดับท้องถิ่น มีคุณธรรม มีจริยธรรม ไม่แสวงประโยชน์และไม่ทุจริตคอร์รัปชัน เพื่อให้ได้นักการเมืองที่ดีในระดับท้องถิ่น

(๑.๑๐) รักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และมีมาตรการป้องกันความขัดแย้งทางการเมืองในอนาคต

(๒) ในช่วงสี่ปีแรก เข้าสู่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่สอง

(๒.๑) ดำเนินการตาม (๑) ข้างต้น อย่างต่อเนื่อง

(๒.๒) เป็นช่วงเวลาตรวจสอบทบทวนปัญหาและอุปสรรคของการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ผ่านมา และเสนอมาตรการการแก้ปัญหาคงเดิม

(๒.๓) พิจารณาถึงเสถียรภาพของรัฐบาลที่ผ่านมา ว่ามีความมั่นคงและสามารถบริหารประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่ หลังจากที่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับปัจจุบันเป็นครั้งแรกไปแล้ว

(๒.๔) พิจารณาและควบคุมรักษาความสงบเรียบร้อยในบ้านเมืองช่วงเวลาที่ผ่านมาอย่างต่อเนื่อง

(๓) ในช่วงสี่ปีที่สอง เข้าสู่การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่สาม

(๓.๑) คงดำเนินการตาม (๑) และ (๒) ข้างต้น อย่างต่อเนื่อง

(๓.๒) ตรวจสอบพฤติกรรมนัการเมืองอย่างเข้มข้น และมาตรการลงโทษ ดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดต่อกฎหมายอย่างจริงจัง

(๓.๓) สังคมจะเกิดการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากเด็กและเยาวชนมีอายุมากขึ้น ทำให้เกิดคนยุคใหม่ที่จะเริ่มพัฒนาการเมืองให้ดีขึ้น

(๓.๔) ยังคงสร้างการเรียนรู้และปลูกฝังเด็กและเยาวชนคนรุ่นใหม่ พร้อมสร้างการเรียนรู้สร้างแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ดีแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อให้เกิดวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดีงามอย่างยั่งยืน

(๔) ในช่วงสี่ปีที่สาม ช่วงสี่ปีที่สี่ และช่วงสี่ปีที่ห้า

(๔.๑) คงดำเนินการตาม (๑) (๒) และ (๓) ข้างต้น อย่างต่อเนื่อง

(๔.๒) ยังคงดำเนินการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างคนรุ่นใหม่ในการสร้างการเมืองใหม่อย่างต่อเนื่อง

(๔.๓) ในส่วนของการทำหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง คงยึดหลักการสำคัญในการให้มีการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม

(๔.๔) ยังคงให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มข้นและต่อเนื่อง

(๔.๕) รัฐบาลควรมีหน้าที่สนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ในการให้เกิดการปฏิรูปการเมืองที่สัมฤทธิ์ผล

๑๐.๖ กลไกอื่นของการปฏิรูปการเมือง ได้แก่

(๑) หน่วยงานที่รับผิดชอบในการปฏิรูปการเมือง

ภายหลังจากที่กำหนดให้การปฏิรูปประเทศด้านการเมือง อยู่ในแผนยุทธศาสตร์ชาติแล้ว ให้รัฐสภา สมาชิกวุฒิสภา และคณะกรรมการการเลือกตั้ง เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง การเผยแพร่และให้ความรู้แก่ประชาชนในทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย และให้มีการจัดตั้งโรงเรียนการเมือง รวมทั้งให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทางการเมือง โดยมีคณะกรรมการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง ตามกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ และคณะรัฐมนตรีสนับสนุนและดำเนินการขับเคลื่อนดำเนินการให้มีการปฏิรูปการเมืองให้สัมฤทธิ์ผลดังกล่าว

(๒) การกำหนดวงเงินที่คาดว่าจะใช้ในการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง รวมตลอดทั้งประมาณการของแหล่งที่มาของเงิน

(๒.๑) การศึกษาเรียนรู้ทางการเมืองแก่เยาวชนทุกระดับ ไม่ต้องใช้งบประมาณเพิ่ม เนื่องจากเป็นการเพิ่มหลักสูตรการศึกษาเรียนรู้อยู่ในหลักสูตรการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการอยู่แล้ว

(๒.๒) โรงเรียนการเมืองและสถาบันการศึกษาทางการเมือง อยู่ในงบประมาณของรัฐสภาและคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๒.๓) การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ เป็นมาตรการให้มีการจัดการเลือกตั้งและควบคุมการเลือกตั้งที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้งบประมาณของคณะกรรมการเลือกตั้งที่มีอยู่แล้ว

(๒.๔) ส่วนกระบวนการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม ใช้งบประมาณการเลือกตั้งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ตามวงเงินงบประมาณตามปกติที่ปฏิบัติกันมา

โดยสรุปแล้ว การดำเนินการปฏิรูปการเมือง ที่จะให้บรรลุเป้าหมายอันเป็นยุทธศาสตร์ชาตินี้ ไม่สร้างภาระทางงบประมาณมากขึ้นกว่าเดิม กล่าวคือ ใช้งบประมาณในส่วนที่หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้รับอยู่เดิมแล้ว

(๓) การเสนอให้มีหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่จำเป็น เพื่อดำเนินการตามแผนการปฏิรูปประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

(๓.๑) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

(๓.๒) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

(๓.๓) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๓.๔) พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง

(๓.๕) กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ คำสั่งของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(๓.๖) กฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเมืองในทุกระดับ

(๔) การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับการเลือกตั้งและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้สร้างมาตรการรวมทั้งการกำหนดหน้าที่และให้อำนาจแก่คณะกรรมการการเลือกตั้งไปทำหน้าที่ให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรมนั้น เป็นเป้าหมายสำคัญและเป็นยุทธศาสตร์สำคัญของการปฏิรูปการเลือกตั้งให้ประสบผลสำเร็จ คณะกรรมการการเลือกตั้ง จึงต้องทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพให้มากที่สุด ตามที่ทุกฝ่ายได้คาดหวังไว้ และคณะกรรมการการเลือกตั้งต้องปฏิบัติหน้าที่ในเชิงรุกมากกว่าที่ผ่าน ๆ มา ด้วยความกล้าหาญ ด้วยการเข้าถึงปัญหาและแก้ปัญหาอย่างรวดเร็ว รวมทั้งให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้น เคร่งครัดและจริงจัง

(๕) การสร้างความรู้สึกสามัคคีของคนในชาติ ให้มีมาตรการการป้องกันความขัดแย้งในโอกาสและแก้ปัญหาโดยสันติวิธี ดังต่อไปนี้

(๕.๑) ให้มีการทำสัญญาประชาคมร่วมกันของพี่น้องประชาชนทุกหมู่เหล่า เพื่อให้เกิดความปรองดองกับคนในชาติ

ทั้งนี้ ในส่วนแนวคิดเกี่ยวกับสัญญาประชาคม มีความเห็นจากนักวิชาการหลายท่านซึ่งร้อยเอก ทินพันธุ์ นาคะตะ ประธานสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ ก็เป็นนักวิชาการอีกท่านหนึ่งที่เสนอความเห็นทางวิชาการไว้ในหนังสือ เรื่อง ปรัชญาการเมือง หน้า ๑๔๗ - ๑๕๘ ดังนี้

สัญญาประชาคม (social contract) เป็นทฤษฎีการเมืองเก่าแก่ที่ถือว่าสังคมการเมืองเกิดจากการทำสัญญาหรือข้อตกลงร่วมกัน ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยปริยาย จะเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม ที่ผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้อง เช่น ประชาชนกับรัฐให้การยินยอม (consent) เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นมาจากการตกอยู่ในสภาวะธรรมชาติ (state of nature) โดยร่วมกันก่อตั้งประชาคมการเมืองที่มีกฎหมาย มีหลักความยุติธรรม และมีหลักศีลธรรมขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชนกับรัฐบาล ทั้งนี้ โดยการอ้างถึงสิทธิในการรักษาความปลอดภัยของตนเองเป็นหลัก ซึ่งต่างกับแนวความคิดแบบเดิมที่เน้นถึงหน้าที่ที่ว่าถ้าใครไม่มีหน้าที่ก็ไม่มีสิทธิ หรือจะมีสิทธิขึ้นมาได้ก็ต่อเมื่อผู้อื่นมีหน้าที่ที่ต้องเคารพสิทธินั้น

หนังสือ The Social Contract and Discourses ของรูสโซ เป็นเรื่องของหลักการเกี่ยวกับสิทธิของพลเมือง และการสถาปนารัฐขึ้นมาโดยมีพื้นฐานอยู่ที่สัญญาประชาคมของสังคมที่มีความชอบธรรม เขาเริ่มต้นว่า “คนเราเกิดมาเสรี แต่ในทุกหนทุกแห่งเขากลับตกอยู่ในพันธนาการ” แม้บางคนอาจจะคิดว่าเขาเป็นนายเหนือผู้อื่น แต่ก็ยังเป็นทาสของผู้อื่นมากกว่า เมื่อประชาชนถูกบังคับให้เชื่อฟังได้ เขาก็มีสิทธิที่จะเอาเสรีภาพของตนกลับคืนมาได้ สิทธิดังกล่าวมิได้มาจากธรรมชาติแต่เกิดจากการทำสัญญาประชาคมต่อกัน ซึ่งจะทำให้คนเรามีเสรีภาพทางการเมืองขึ้นมาได้ ทั้งนี้โดยจะต้องละมาจากสภาพของการไร้กฎหมายและการมีเสรีภาพเกินขอบเขตในสภาวะธรรมชาตินั้นเสีย

รูสโซถือว่าสิทธิในการรักษาความปลอดภัยของตนเองเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลที่ไม่ได้เกิดขึ้นจากกฎธรรมชาติใด ๆ มิฉะนั้นบางคนก็จะมีอำนาจเหนือผู้อื่นจากสิทธิที่มีมาก่อน หรือจากการมีกำลังอันเหนือกว่า ทั้ง ๆ ที่ ทุกคนเสมอภาคกัน เมื่อคนเรามาตกลงร่วมกันก่อตั้งสังคมการเมือง โดยให้การยินยอมหรือให้ความชอบธรรมแก่ข้อตกลงนั้นแล้วก็ถือว่าเป็นการมอบสิทธิทั้งหมดของตนเองให้แก่ประชาคม จากนั้นไปเขาจะมีสิทธิเท่าที่ประชาคมจะให้แก่เขา และจะมีหน้าที่ต่าง ๆ ตามที่ประชาคมกำหนด ในขณะที่เดียวกันสัญญาประชาคมนั้นก็เป็นสิ่งที่ยกเลิกกันได้ ประชาคมจะต้องออกกฎหมายที่มุ่งเพื่อผลประโยชน์ส่วนร่วมของสมาชิกในสังคม โดยจะต้องมีลักษณะทั่วไป ไม่มีการเลือกปฏิบัติ โดยกำหนดสิทธิและหน้าที่ของทุกคนเหมือน ๆ กัน ถ้ากฎหมายไม่เป็นเช่นนั้นก็ถือว่าสัญญาดังกล่าวถูกละเมิดหน้าที่หรือข้อผูกพันต่าง ๆ เป็นอันสิ้นสุดลง เพราะความชอบธรรมในการปกครองจะต้องขึ้นอยู่กับการยินยอมเป็นครั้งคราวอย่างต่อเนื่อง กล่าวโดยย่อ รูสโซถือว่าคนเราเกิดมาเสรี เป็นนายของตัวเอง ไม่มีใครจะปกครองเขาได้

โดยปราศจากการยินยอม แต่คนเราก็ได้สละสิทธิโดยสิ้นเชิงให้แก่ประชาคม ประชาคมจึงมีอำนาจเด็ดขาดเหนือปวงสมาชิก แต่ประชาชนก็มีสิทธิเปลี่ยนแปลงสัญญาณนั้นได้ทุกเมื่อ สัญญาประชาคมทำให้เกิดรัฐและพลเมืองขึ้นมา

รุสโซกล่าวว่ ในสภาวะธรรมชาติคนเราอยู่กันโดยอิสระเสรี ต่างคนต่างอยู่และอยู่กันอย่างง่าย ๆ แต่เมื่อสถานการณ์บีบบังคับพวกเขาจำเป็นต้องมารวมตัวกันเพื่อก่อให้เกิดพลังสำหรับทำในสิ่งที่ตนปรารถนา โดยยินยอมทำความตกลงร่วมกันก่อตั้งประชาคมขึ้นมาเพื่อรักษาความปลอดภัยของตนเอง ซึ่งรวมถึงชีวิต เสรีภาพ และทรัพย์สิน แต่ก็ยังคงสามารถเชื่อฟังตัวเองได้อยู่ รวมทั้งยังมีเสรีภาพเหมือนเดิม สิ่งนี้เรียกว่าสัญญาประชาคม ทุกคนจึงมีความผูกพันต่อกัน เมื่อใดที่มีการละเมิดข้อตกลง ผู้ร่วมทำสัญญาก็จะกลับคืนไปอยู่ในสถานะเดิมที่มีสิทธิและเสรีภาพในสภาวะธรรมชาติ ไม่มีหน้าที่ตามสัญญานั้นอีกต่อไป

นอกจากข้อตกลงข้างต้นยังมีข้อตกลงอื่น ๆ อีก กล่าวคือ ในประการแรก สมาชิกแต่ละคนจะมอบทุกสิ่งทุกอย่างให้แก่ประชาคมส่วนรวม ซึ่งรวมถึงสิทธิทุกอย่างของเขาด้วย เมื่อแต่ละคนสละทุกอย่างของตัวเองจนหมดสิ้นแล้ว เงื่อนไขต่าง ๆ ก็จะเหมือน ๆ กันหมดสำหรับทุกคน จึงไม่มีใครได้ประโยชน์จากการทำให้พวกเขาเป็นภาระต่อผู้อื่น ในประการที่สอง เมื่อคนเราสละสิทธิของตนอย่างไม่มีเงื่อนไขเสียแล้ว การอยู่ร่วมกันก็จะก่อให้เกิดสิ่งที่ตั้งขึ้นมา จะไม่มีผู้ใดเรียกร้องสิ่งใดขึ้นมาอีก แต่ถ้าบางคนยังสงวนสิทธิบางอย่างไว้ ก็จะไม่เป็นผู้มีอำนาจชี้ขาดระหว่างบุคคลกับส่วนรวม แต่ละคนก็จะเป็นผู้ชี้ขาดเสียเองเกือบทุกเรื่อง ต้องกลับไปอยู่ในสภาวะธรรมชาติกันอีก ในประการที่สาม การที่แต่ละคนยอมมอบตัวเองให้แก่ผู้ร่วมทำสัญญาทั้งหมด ย่อมไม่ถือว่าเป็นการมอบตัวเองให้ผู้ใดโดยเฉพาะ และเมื่อไม่มีใครจะได้สิทธิจากผู้อื่นเช่นเดียวกับที่ตนได้สละให้ไป เขาจึงได้รับทุกอย่างพอ ๆ กับที่ได้เสียไป แต่กลับมีพลังเพิ่มขึ้นสำหรับการพิทักษ์สิ่งที่ตนมีอยู่ รุสโซกล่าวว่ “เราแต่ละคนมอบร่างกายและพลังทั้งหมดที่ตนมีเข้าอยู่ภายใต้คำบัญชาสูงสุดของเจตนารมณ์ส่วนรวม และในอำนาจร่วมกันของเรา เราขอรับสมาชิกแต่ละคนในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งซึ่งจะแบ่งแยกมิได้ของสังคม” และในประการที่สี่ การก่อตั้งประชาคมนี้ได้ก่อให้เกิดองค์กรร่วมที่ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนมากพอ ๆ กับจำนวนผู้ออกเสียงในที่ประชุม มีเอกภาพ มีเอกลักษณ์ร่วมกัน มีชีวิต และมีเจตนารมณ์ของตนเอง บุคคลกลุ่มนี้บางทีก็เรียกว่ารัฐ องค์อธิปัตย์หรืออำนาจรัฐ ส่วนคนที่เกี่ยวข้องกับรัฐเรียกรวม ๆ กันว่าประชาชน ขณะที่เขามีส่วนร่วมในอำนาจขององค์อธิปัตย์ เรียกว่า พลเมือง และเมื่อเขาอยู่ใต้กฎหมายของรัฐก็เรียกว่าราษฎร

รุสโซกล่าวว่ การจัดตั้งรัฐบาลหรืออำนาจบริหารนั้นไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาประชาคม เพราะอำนาจดังกล่าวเป็นการกระทำเฉพาะเรื่อง ซึ่งไม่เหมือนกับอำนาจนิติบัญญัติที่เป็นการกระทำเกี่ยวกับกฎหมาย ซึ่งเป็นเรื่องทั่วไปองค์อธิปัตย์จึงไม่ควรใช้อำนาจบริหาร มิฉะนั้น ก็จะปะปนกันไปหมด เขาพูดว่การที่จะทำสัญญาให้ฝ่ายบริหารมีหน้าที่ปกครองแล้วให้ประชาชนมีหน้าที่เชื่อฟังนั้นย่อมกระทำมิได้ เพราะประชาชนซึ่งเป็นองค์อธิปัตย์ผู้ใช้อำนาจนิติบัญญัติจะตั้งผู้อื่นมาใช้อำนาจเหนือตนเองนั้นทำไม่ได้ นอกจากนี้แล้ว การบริหารยังเป็นการกระทำเฉพาะเรื่อง ซึ่งก็จะไม่ใช่เรื่องของกฎหมายหรือการกระทำขององค์อธิปัตย์ ดังนั้นจึงมีสัญญาประชาคมอยู่เพียงฉบับเดียว อำนาจนิติบัญญัติเป็นอำนาจสูงสุด เป็นเรื่องของการออกกฎหมาย ส่วนฝ่ายบริหารที่เกิดขึ้นโดยกฎหมายมีหน้าที่หลักในการปฏิบัติให้เป็นไปตามกฎหมาย จึงไม่ใช่ นายของประชาชนแต่เป็นเจ้าหน้าที่ของประชาชน ประชาชนเป็นผู้แต่งตั้งพวกเขาขึ้นมาให้ปฏิบัติตามเจตนารมณ์ส่วนรวม และสามารถถอดถอนได้ตามความพอใจ ในที่ประชุมประชาชนผู้เป็นองค์อธิปัตย์จึงมีอำนาจยกเลิกสัญญาประชาคม ระบอบการปกครองหรือกฎหมายและสามารถถอดถอนรัฐบาลได้เสมอ

รุสโซถือว่าครอบครัวเป็นสังคมเริ่มแรกที่สุดและเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ บุตรจะมีความผูกพันอยู่กับบิดา ครอบครัวยังต้องพึ่งพาเพื่อการรักษาความปลอดภัยของตนเอง เมื่อหมดความจำเป็น ความผูกพันตามธรรมชาติก็ยุติลงต่างเป็นอิสระต่อกัน ไม่ต้องเชื่อฟังหรือเลื่อมใสกันอีกต่อไป แต่ถ้าพวกเขายังคง

อยู่ร่วมกันอีกก็เป็นเรื่องของความสมัครใจหรือการตกลงยินยอมของทั้งสองฝ่าย ไม่ใช่เป็นไปตามธรรมชาติอีกต่อไป หนึ่ง การมีเสรีภาพร่วมกันดังกล่าวนี้นี้เกิดมาจากธรรมชาติของมนุษย์ กฎข้อแรกของเขาก็คือ การรักษาชีวิตของตนเองให้อยู่รอดก่อนเรื่องอื่น ๆ เมื่อโตขึ้นจึงค่อย ๆ หาวิธีการรักษาความปลอดภัยของตนด้วยตัวเอง เป็นนายของตนเอง ดังนั้น ครอบครัวจึงเป็นแบบฉบับดั้งเดิมของสังคมการเมืองที่ทุกคนเกิดมาเสรีและเท่าเทียมกัน จะสละเสรีภาพของตนก็เพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง ผู้ปกครองรัฐนั้นพอใจที่จะปกครอง แต่หัวหน้าครอบครัวทำไปก็ด้วยความรัก

รุสโซกล่าวว่าย่อมไม่มีผู้ใดจะมีอำนาจเหนือผู้อื่นตามธรรมชาติ คนเรานั้นจะมีอำนาจเหนือกันโดยชอบธรรมได้ก็โดยการทำข้อตกลงร่วมกันเท่านั้น ดังนั้น การปกครองที่ชอบธรรมจึงต้องให้ประชาชนมีสิทธิ ยอมรับ หรือปฏิเสธการมีอำนาจเหนือตนอยู่เนื่อง ๆ เพื่อเป็นการกลับไปสู่ข้อตกลงครั้งแรก อยู่เสมอ การสละเสรีภาพก็เท่ากับการสละความเป็นคนของตน เป็นการสละสิทธิของมนุษยชาติทีเดียว หนึ่ง สัญญาที่ให้ฝ่ายหนึ่งมีอำนาจสิทธิขาดแล้วให้อีกฝ่ายหนึ่งเชื่อฟังโดยไม่มีข้อแม้ ย่อมไม่เป็นธรรมและเป็นโมฆะ เพราะการเรียกร้องเอาจากฝ่ายหนึ่งโดยที่ตนเองไม่มีพันธะที่จะต้องทำอะไรเป็นการตอบแทนนั้นย่อมเป็นการกระทำที่ให้ประโยชน์แก่คู่สัญญาอย่างไม่เท่าเทียมกัน

เมื่อเปลี่ยนแปลงจากการมีชีวิตอยู่ในสภาวะธรรมชาติมาอยู่ในประชาคมการเมือง คนเราต้องมีสิ่งเหล่านี้เข้ามากำกับความประพฤติของตนเองแทนที่จะใช้สัญชาตญาณ ตัณหา และการคิดถึงแต่ตัวเอง นั่นก็คือ ความยุติธรรม ศีลธรรม หน้าที่ หลักการ และเหตุผล แม้ว่าเราจะเสียประโยชน์ที่ได้รับมาจากธรรมชาติไปบ้าง แต่เราก็ได้ประโยชน์ตอบแทนมากกว่าเพราะจะมีการพัฒนาขึ้นมา อาจกล่าวได้ว่าสัญญาประชาคมทำให้คนเราสูญเสียเสรีภาพตามธรรมชาติ สูญเสียสิทธิที่ไม่มีขอบเขตจำกัดในการที่จะได้ทุกอย่างทุกอย่างมาตามที่ต้องการ ซึ่งสิทธินั้นก็ไม่มี ความเข้มแข็ง แต่เราก็ได้รับเสรีภาพของพลเมือง และกรรมสิทธิ์ในทุกสิ่งทุกอย่างที่ตนมีในสภาวะธรรมชาตินั้น เสรีภาพขึ้นอยู่กับพลังกำลังของคนเรา แต่ในสภาวะของสังคม เสรีภาพขึ้นอยู่กับเจตนาธรรมณสร่วม หนึ่ง สิทธิในการครอบครองแต่เดิมนั้นเป็นผลมาจากการใช้กำลังหรือการจับจอง แต่กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินย่อมได้มาจากการมีหนังสือสำคัญของทางการ นอกจากนี้แล้ว การเป็นพลเมืองยังทำให้คนเรามีเสรีภาพทางด้านจิตใจขึ้นมาด้วย สิ่งหลังนี้ช่วยทำให้เราเป็นนายของตนเองอย่างแท้จริง การตกอยู่ภายใต้ตัณหาแต่อย่างเดียวก็นั่นเอง การตกเป็นทาสของความต้องการนั่นเอง ส่วนการเชื่อฟังกฎหมายที่เรามีส่วนกำหนดขึ้นมา ก็ถือเป็นเสรีภาพของเราด้วย ดังนั้น เมื่อสมาชิกแต่ละคนได้มอบตัวเองพร้อมทั้งทรัพย์สินทุกอย่างให้แก่ประชาคม การครอบครองสิ่งดังกล่าวก็จะมี ความมั่นคงขึ้น และเพิกถอนได้ยากขึ้น เพราะสังคมมีพลังมากกว่าบุคคลและเป็นสิทธิที่คนทั่วไปยอมรับกัน

สิทธิในทรัพย์สินซึ่งแต่ละคนมีจะต้องอยู่ภายใต้สิทธิที่สังคมมีอยู่เหนือทุก ๆ คน นอกจากนี้แล้ว สัญญาประชาคมยังก่อให้เกิดความเสมอภาคทางใจและเกิดความชอบธรรมขึ้นมาด้วย เป็นการชดเชยความไม่เท่าเทียมกันทางกายที่ธรรมชาติได้สร้างขึ้นมา คนที่มีความแข็งแรงหรือมีสติปัญญาไม่เท่าเทียมกันก็จะมี ความเสมอภาคกันโดยข้อตกลงของประชาคม และโดยสิทธิทางกฎหมายเหมือน ๆ กัน ทุกคน เพราะแต่ละคนจะยอมอยู่ใต้เงื่อนไขอย่างเดียวกันมีสิทธิเหมือน ๆ กัน การหาหรือร่วมกันจะมีลักษณะของการเคารพสิทธิซึ่งกันและกัน จึงก่อให้เกิดประโยชน์สุขความยุติธรรม และความเสมอภาคขึ้นมาได้

กล่าวโดยสรุป การมีสัญญาประชาคมทำให้คนเราได้รับประโยชน์ตอบแทนดังนี้คือ ประการแรก การมีชีวิตที่ดีขึ้นและมีความปลอดภัยมากขึ้น แทนความไม่แน่นอน ไม่ปลอดภัย ประการที่สอง มีเสรีภาพ แทนการมีอิสระตามธรรมชาติ ประการที่สาม มีความปลอดภัยสำหรับตัวเองแทนการใช้กำลังที่อาจจะไปก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้อื่น ประการที่สี่ มีสิทธิมั่นคงจากการรวมตัวกันเป็นสังคมแทนการใช้พลังของตน ซึ่งผู้อื่นก็อาจมีพลังเหนือกว่าได้ ประการที่ห้า รัฐจะคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตของเราอยู่เสมอพอ ๆ กับที่เราต้องอุทิศตนให้กับรัฐ และเมื่อเราต้องเสี่ยงชีวิตเพื่อปกป้องรัฐ ก็ถือเป็นการตอบแทนบุญคุณ

ในสิ่งที่รัฐให้กับเรา เมื่อมีสงครามเกิดขึ้น เมื่อประเทศต้องการ เพราะขณะที่อยู่ในสภาวะธรรมชาตินั้น เราต้องเสี่ยงเป็นเสี่ยงตายจากอันตรายในการต่อสู้ต่าง ๆ มากกว่าและบ่อยกว่าด้วยซ้ำไป อันตรายที่เกิดขึ้นกับรัฐก็เท่ากับเกิดกับเราโดยตรง

สำหรับเนื้อหาสาระที่จะทำเป็นสัญญาประชาคมในสถานการณ์ปัจจุบันนี้ ควรคำนึงถึงข้อตกลงที่ประชาชนและรัฐที่มีต่อสาธารณชนทั่วไป ตามแนวทาง ดังนี้

๑) ประชาชนตกลงร่วมกัน ดำรง จงรักภักดี และรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และจะน้อมนำศาสตร์พระราชา โดยเฉพาะจะนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต

๒) ประกอบอาชีพด้วยความสุจริต มีความพอเพียง มีความขยันหมั่นเพียร มีคุณธรรม จริยธรรม มีระเบียบวินัย มีไมตรีจิตต่อกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่ทำผิดกฎหมายและจะปฏิบัติตามกฎหมาย โดยเคร่งครัด

๓) การให้มีการสนับสนุนและร่วมมือกับรัฐ ในการทำให้สังคมและเศรษฐกิจดีขึ้น

๔) จะร่วมมือกันในการทำให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อย ไม่กระทำการใดอันเป็นความขัดแย้งหรือสร้างความแตกแยกในมวลหมู่ประชาชน

๕) จะสนับสนุนและร่วมมือ ให้เกิดการเลือกตั้งที่สุจริตและเที่ยงธรรม จะยอมรับผลการเลือกตั้ง และตกลงจะมีส่วนร่วมในทางการเมือง ด้วยการสนับสนุนพรรคการเมืองให้เป็นของประชาชน เสนอ สนับสนุนหรือสมัครเป็นตัวแทนจากประชาชน เข้าสู่เส้นทางทางการเมือง โดยการเป็นนักการเมืองที่ดี มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทุจริตประพฤติมิชอบ มีคุณธรรมจริยธรรม มีความเสียสละ มีความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งทางการเมือง รวมทั้งจะไม่กระทำความผิดต่อกฎหมายเลือกตั้ง ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง และจะไม่เสนอแนวนโยบายที่สร้างปัญหาและภาระให้กับงบประมาณแผ่นดิน อันจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนกับประชาชนทั้งประเทศ

๖) จะให้ความร่วมมือ สนับสนุนรัฐในการปกป้องและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งไม่บุกรุกป่าสงวนและที่ดินของรัฐ เว้นแต่เป็นที่ดินที่รัฐจัดให้ และ

๗) จะไม่กระทำการใดที่สร้างความเดือดร้อนให้กับผู้อื่น

ส่วนสัญญาประชาคมภาครัฐ คงเป็นหลักการสำคัญที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบของรัฐ ในการดำเนินการ

๑) ปกป้องและรักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ความมั่นคงของประเทศ สิทธิเสรีภาพ สุขภาพ ความปลอดภัยในชีวิต ทรัพย์สิน และความผาสุกของประชาชนทั้งประเทศอย่างยั่งยืนตลอดไป

๒) ปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญและกฎหมาย ให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย สร้างความเป็นธรรม ให้มีระเบียบและวินัย รวมทั้งป้องกันไม่ให้บุคคลใดละเมิดต่อกฎหมาย

๓) พัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน อย่างยั่งยืนด้วยการปฏิรูปประเทศและมียุทธศาสตร์ชาติที่มีเป้าหมายการบริหารประเทศที่ชัดเจน

๔) ดูแลแก้ปัญหาปากท้อง และทำทุกวิถีทางที่ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ทั้งเศรษฐกิจของประเทศและเศรษฐกิจครัวเรือน เพื่อให้ประชาชนอยู่ดีกินดี และมีความสุข ลดความเหลื่อมล้ำ แก้ปัญหาความเดือดร้อนให้กับประชาชนที่สุจริตหรือถูกเอาเปรียบ

๕) บริหารจัดการให้ข้าราชการและระบบงานราชการ ปฏิบัติงานทำหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีธรรมาภิบาล มีคุณธรรมจริยธรรม มีการดูแลและให้บริการที่ดี มีความสะดวก รวดเร็ว และไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชน

๖) จะนำพาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน สืบไป

(๕.๒) ควรมีการเฝ้าระวังสถานการณ์ ระมัดระวัง และหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าหรือการปะทะรุนแรงระหว่างฝ่ายประชาชนกับประชาชนหรือกับฝ่ายเจ้าหน้าที่ด้านความมั่นคง และเมื่อเกิดสัญญาณความขัดแย้งในทางการเมือง ให้มีมาตรการป้องกันอย่างเป็นระบบ

(๕.๓) ปฏิรูปและกำกับบทบาทของสื่อมวลชนให้เป็นไปตามจรรยาบรรณ เพื่อนำเสนอเนื้อหาสาระที่สร้างสรรค์ ไม่ยุยง บิดเบือนข้อเท็จจริง จนก่อให้เกิดความเกลียดชัง หรือการใช้ความรุนแรงในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างคนในสังคม โดยยังให้หลักประกันสิทธิเสรีภาพของสื่อมวลชน และคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

(๕.๔) สร้างสำนึกและความตระหนักถึงการใช้เสรีภาพส่วนบุคคลให้มีความรับผิดชอบ และเคารพในสิทธิของผู้อื่นในการใช้สื่อในรูปแบบต่าง ๆ

(๕.๕) จัดให้มีกลไก กติกาและส่งเสริมให้มีพื้นที่ในการใช้สิทธิเสรีภาพในการชุมนุม โดยใช้แนวทางสันติวิธี เพื่อให้สอดคล้องกับหลักรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคล และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองของประชาชนที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้ง ในการชุมนุมให้ปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการชุมนุมโดยเคร่งครัด เพื่อมิให้ประชาชนทั่วไปหรือสังคมโดยรวมได้รับความเดือดร้อน

(๕.๖) ในการควบคุมฝูงชน ให้ใช้วิจรรณญาณในการปฏิบัติต่อสถานการณ์อย่างรอบคอบ เน้นใช้การเจรจา ปฏิบัติตามกฎหมายการปะทะตามหลักสากลอย่างเคร่งครัด และไม่ใช้อาวุธร้ายแรงในการแก้ปัญหาการชุมนุมของฝูงชน

รวมทั้ง ให้เจ้าหน้าที่รัฐที่ควบคุมฝูงชน ต้องมีการฝึกฝน อบรม เรียนรู้เป็นการเฉพาะโดยไม่ใช้ความรุนแรง มีความอดทนต่อการยั่วยุ และเห็นประชาชนเป็นญาติพี่น้อง

(๕.๗) ให้รัฐใช้มาตรการทางการบริหาร ด้วยการสร้างหรือทำความเข้าใจต่อความเห็นที่ไม่ตรงกัน การเจรจากันด้วยเหตุผล เพื่อมิให้เกิดความรุนแรงและมีให้เกิดเหตุการณ์ที่บานปลายออกไป

(๕.๘) ในทุก ๆ รัฐบาล ไม่ควรมีหรือไม่ควรสนับสนุนกลุ่มคน (มีอบ) ให้ออกมาแสดงออก เพื่อสนับสนุนหรือเชียร์รัฐบาล โดยการแก้ปัญหาให้รัฐบาลแก้ปัญหาด้วยการเจรจา โดยใช้กลไกของรัฐ คือ พนักงานเจ้าหน้าที่ และอำนาจในการบริหารประเทศ รวมทั้งให้มีมาตรการป้องกันมิให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอยู่เบื้องหลังหรือสนับสนุนมีอบในทางการเมือง พร้อมมีมาตรการที่เป็นสภาพบังคับ โดยหากผู้ใดฝ่าฝืนอาจถูกถอดถอนออกจากตำแหน่งได้ โดยคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ

(๕.๙) ให้มีมาตรการตรวจสอบ ลงโทษ การแสดงความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ และแกนนำการชุมนุมที่ทำเกินกว่าเหตุ จนนำไปสู่การสูญเสียในชีวิตและทรัพย์สิน

(๕.๑๐) ให้มีการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ และเคร่งครัดในการบังคับใช้กฎหมายโดยให้มิบทลงโทษกับผู้ก่อการหรือผู้เริ่มต้นในการสร้างความวุ่นวายในบ้านเมืองที่กระทำไปโดยไม่สุจริต เพื่อทำให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อย

(๕.๑๑) ให้มีมาตรการป้องกันมิให้เกิดต้นตอหรือปัจจัยเริ่มต้นของปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นประจำ ได้แก่ การทุจริตคอร์รัปชันหรือความผิดต่อความมั่นคง ที่เป็นสาเหตุให้ประชาชนต้องออกมาต่อต้านหรือขับไล่

(๕.๑๒) ให้ยึดหลักแนวทางการแก้ปัญหาความขัดแย้งในทางการเมือง ด้วยการใช้กระบวนการทางรัฐสภา และกระบวนการยุติธรรม

(๕.๑๓) หากมีปัญหาในประเด็นสำคัญของประเทศ ที่จำเป็นต้องใช้ความเห็นของคนส่วนใหญ่ของประเทศเพื่อหาข้อยุติ ให้ใช้มาตรการการทำประชามติ เพื่อให้ประชาชนในประเทศเป็นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมและเป็นผู้ตัดสินใจ

(๕.๑๔) การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการเรียนรู้และทำความเข้าใจของประชาชน ทั่วไปนั้น ให้มีการจัดเวทีหรือจัดการพบปะพูดคุยทำความเข้าใจร่วมกันในการป้องกันมิให้เกิดการแบ่งฝ่ายหรือเกิดความแตกแยกในสังคม ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมแรงกันในการที่จะไม่ให้เกิดความเกลียดชังต่อกัน และไม่ตกเป็นเครื่องมือจากการสร้างความแตกแยกดังกล่าว

(๕.๑๕) ให้สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชน ทั่วไปได้เกิดการเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกัน และรับผิดชอบต่อบ้านเมืองร่วมกัน เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทย โดยยอมรับการตัดสินใจทางการเมืองด้วยเสียงข้างมาก เป็นวัฒนธรรมของสังคมไทย

(๖) คณะรัฐมนตรีทำหน้าที่สนับสนุนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิรูปการเมือง

ให้คณะรัฐมนตรี ทำหน้าที่ในการสนับสนุนหน่วยงานทุกด้านที่เกี่ยวข้องในการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองให้สัมฤทธิ์ผล

(๗) การปฏิรูประบบงานรัฐสภา

ให้มีการปฏิรูประบบงานในรัฐสภาในทุกด้าน เพื่อการสนับสนุนให้ฝ่ายนิติบัญญัติสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้เกิดการสร้างการเมืองที่ดีสืบไป และมีส่วนสำคัญในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ดี

(๘) การทบทวนยุทธศาสตร์ชาติด้านการเมือง ทุก ๆ ๕ ปี

การทบทวนยุทธศาสตร์ชาติด้านการเมือง เมื่อครบกำหนดเวลาทุก ๕ ปี ให้มีการทบทวนยุทธศาสตร์ชาติด้านการเมือง และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการขับเคลื่อนการปฏิรูปการเมืองต่อไปตามแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองที่กำหนดไว้

๑๑. ผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง

การบรรจุแผนและขั้นตอนการปฏิรูปประเทศด้านการเมืองเป็นยุทธศาสตร์ชาติ จะเป็นที่ยึดมั่นหวังว่าการปฏิรูปการเมือง จะบรรลุผลหรือสัมฤทธิ์ผลได้ โดยพิจารณาว่าผลการดำเนินการ ซึ่งจะเห็นผลสัมฤทธิ์ได้จากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และการเลือกตั้งอื่น ๆ แต่ละครั้ง รวมถึงความมีเสถียรภาพของรัฐบาลในแต่ละชุด อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน ไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองและประชาชนทั่วไป จะเกิดขึ้นได้ก็ต้องใช้ระยะเวลาเข้ามาช่วย ในการสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง ด้วยการปลูกฝัง เรียนรู้ และมีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของคนด้วยการได้คนใหม่ ๆ เข้ามาแทนที่คนเดิม ซึ่งจะเห็นผลสัมฤทธิ์ที่คาดหวังว่าจะบรรลุได้ในระยะเวลา ๕ ปี ภายหลังจากการที่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในครั้งแรก และจะเกิดการพัฒนาทางการเมืองต่อไปภายในระยะเวลาทุก ๆ ๕ ปี หลังจากที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้วแต่ละครั้ง ไม่เกิน ๕ ครั้ง รวมเวลาแล้วจะเห็นผลสัมฤทธิ์ของการปฏิรูปการเมืองที่สมบูรณ์ใช้เวลาไม่เกิน ๒๐ ปี โดยจะต้องมีการติดตามการดำเนินการปฏิรูปการเมืองให้สัมฤทธิ์ผล ดังนี้

(๑) ให้คณะกรรมการปฏิรูป ตามกฎหมายว่าด้วยแผนและขั้นตอนการดำเนินการปฏิรูปประเทศ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๕๙ ติดตามผลการปฏิรูปตามแผนปฏิรูป ตามข้อ ๑๐ อย่างมีเป้าหมายและต่อเนื่อง และรายงานให้รัฐบาลทราบ เพื่อดำเนินการให้เกิดการสร้างวัฒนธรรม ทางการเมือง ตามรายงานนี้

(๒) ให้คณะกรรมการการเลือกตั้ง รายงานผลการเลือกตั้งในทุกระดับ ให้คณะกรรมการปฏิรูป ได้รับทราบ เพื่อเป็นข้อมูลในการแก้ปัญหาให้เกิดการปฏิรูปการเมืองต่อไป

(๓) ให้คณะกรรมการปฏิรูป ติดตามสถานการณ์การเมือง สังเกตการณ์ และเสนอแนะ แก่รัฐบาลและคณะกรรมการการเลือกตั้ง ให้มีการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด ต่อกฎหมายอย่างจริงจัง รวมทั้งการแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งหมด เพื่อให้เกิดการเมืองใหม่ที่เป็นการเมือง ที่ไม่กระทำความผิดต่อกฎหมายเลือกตั้งทุกระดับ พร้อมให้รายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ เพื่อดำเนินการ สนับสนุนและแก้ปัญหาในส่วนที่ยังเป็นปัญหาต่อไป เพื่อให้เกิดการปฏิรูปการเมืองที่สัมฤทธิ์ผล

อนึ่ง การดำเนินการเพื่อให้การปฏิรูปการเมืองเป็นยุทธศาสตร์ชาติ ที่จะทำให้เกิดความมั่นคง ทางการเมืองซึ่งเป็นความมั่นคงของชาติ และจะดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่อง โปร่งใสและยั่งยืน การเมืองจะเป็น ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ อันจะทำให้ประเทศชาติมีความมั่นคง และมีการพัฒนาประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ตลอดไปอย่างยั่งยืน โดยการยึดหลักธรรมาภิบาล และยึดหลักตามข้อเสนอแนวทางการปฏิรูปประเทศ ด้านการเมืองตามรายงานนี้ที่เสนอเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งจะมุ่งไปสู่ความสัมฤทธิ์ผล โดยมีเป้าหมายหลัก สำคัญ ๕ ประการ ได้แก่

๑. การสร้างการเมืองในระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์ มีความมั่นคง ยั่งยืน
๒. การทำให้รัฐบาลในทุก ๆ รัฐบาลมีเสถียรภาพ
๓. การทำให้บ้านเมืองสงบเรียบร้อย ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
๔. การทำให้ประชาชนอยู่ในสภาวะทางเศรษฐกิจที่ดี ประชาชนมีงานทำและมีรายได้เพียงพอ ต่อการยังชีพ
๕. การทำให้ประชาชนอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี มีคุณภาพและมีความสุข

คณะกรรมการการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการเมือง จึงขอเสนอรายงาน เรื่อง “ข้อเสนอ การปฏิรูปการเมืองเพื่อเป็นแผนยุทธศาสตร์ชาติ” เพื่อให้สภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศได้โปรดพิจารณา หากสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศเห็นชอบด้วย ขอได้โปรดส่งรายงานไปยังคณะรัฐมนตรี สภานิติบัญญัติ แห่งชาติ คณะกรรมการบริหารราชการแผ่นดินตามกรอบการปฏิรูปประเทศ ยุทธศาสตร์ชาติ และการสร้าง ความปรองดอง (ป.ย.ป.) และคณะอนุกรรมการจัดทำข้อเสนอกระบวนการเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง ในคณะกรรมการเตรียมการเพื่อสร้างความสามัคคีปรองดอง เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไป

(นายวรรณธรรม กาญจนสุวรรณ)

เลขาธิการกรรมการ